

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Adam Marcinik

Narovnání v trestním řízení

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lukáš Bohuslav, Ph.D.

Katedra: Trestní právo

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 25. června 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 179 781 znaků včetně mezer.

Adam Marcinik

V Praze dne 27. června 2019

Poděkování

Rád bych na tomto místě poděkoval JUDr. Lukáši Bohuslavovi, Ph.D. za cenné připomínky a vstřícný přístup při psaní této práce. Zároveň bych rád poděkoval za podporu své přítelkyni, Elišce Piklové, a své rodině, Alešovi, Martině a Matěji Marcíníkovým.

Obsah

Úvod	6
1. Alternativní opatření, jejich vývoj a charakteristika	9
1.1 Historie trestání – krátký exkurz	9
1.2 Cesta k zakotvení alternativních opatření do trestního práva	11
1.3 Principy restorativní justice	13
1.4 Dělení alternativních opatření	15
1.5 Alternativní opatření u mladistvých a právnických osob	20
2. Odklony v trestním řízení	22
2.1 Definice odklonu	22
2.2 Zásada legality a oportunity	24
2.3 Charakteristika odklonu	25
2.4 Podmínky schválení odklonu	27
2.5 Odklony u mladistvých a právnických osob	29
2.6 Jednotlivé druhy odklonů	31
2.6.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání	32
2.6.2 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého	40
3. Narovnání – základní charakteristika	44
3.1 Přechin vs. zločin	44
3.2 Obviněný a poškozený	46
3.3 Podmínky využití institutu narovnání	49
3.3.1 Výslech obviněného a poškozeného	49
3.3.2 Souhlas obviněného a poškozeného	50
3.3.3 Prohlášení obviněného, že spáchal skutek	51
3.3.4 Náhrada újmy a vydání bezdůvodného obohacení	52
3.3.5 Složení peněžité částky obviněným	55
3.3.6 Narovnání jako dostačující způsob vyřízení věci	58
3.3.7 Prokázání skutku	60
4. Řízení o schválení narovnání	61
4.1 Historický exkurz	61
4.2 Rozhodnutí o schválení narovnání	63
4.3 Opravné prostředky	65
4.4 Role Probační a mediační služby v rámci schválení narovnání	66

4.5	Využití narovnání u mladistvých a právnických osob.....	69
4.6	Narovnání v praxi a judikatuře	70
5.	Narovnání – komparace a návrhy de lege ferenda	75
5.1	Aktuální iniciativy a příprava nového trestního řádu	75
5.2	Srovnání narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání.....	77
5.3	Komparace s právním řádem Rakouska	79
5.4	Úvahy a návrhy de lege ferenda	83
	Závěr.....	87
	Seznam použitých zkratk	91
	Seznam použitých zdrojů	92
	Seznam příloh.....	97
	Příloha č. 1	98
	Příloha č. 2.....	99
	Narovnání v trestním řízení – Abstrakt	100
	Settlement in Criminal Proceedings – Abstract.....	102

Úvod

„*Nemo prudens punit quia peccatum est sed ne peccetur*“, čili „Žádný moudrý člověk netrestá proto, že se stala chyba, nýbrž aby se neopakovala“ (Seneca, 65 př. n. l.). Tento citát slavného římského filozofa je jistě velmi vhodným úvodem této práce, která je věnována jedné z alternativních možností postupu v rámci řešení trestních věcí – narovnání.

Institut narovnání je možné zařadit do širší skupiny tzv. odklonů v trestním řízení, tyto odklony pak do tzv. alternativ v oblasti trestního práva (spolu s alternativními tresty a alternativami k potrestání), a tyto opět do ještě širší a různorodé skupiny tzv. alternativních opatření.

S ohledem na to, že institut narovnání nestojí v trestním právu izolovaně, ale naopak je součástí skupiny, která obsahuje řadu alternativních nástrojů a postupů k řešení následků trestných činů, bude v rámci této práce pojednáno i o alternativních opatřeních obecně a rovněž o dalších odklonech v trestním řízení. Tento přístup byl zvolen proto, že je z pohledu autora velmi důležité právě provázání právní úpravy narovnání a dalších souvisejících institutů trestního práva. Zároveň nás pak tento přístup přivedl i k definování cílů této práce.

Jedním z těchto cílů je právě snaha o zařazení institutu narovnání do systému trestního práva, o pojmenování jeho role v tomto systému a zároveň i zmapování vývoje, který vedl k tomuto současnému charakteru a současné pozici narovnání v trestním řízení.

Navazujícím cílem je pak analýza přínosu institutu narovnání, jeho využívání v praxi, a zároveň identifikace možných nedostatků právní úpravy.

S ohledem na jednotlivé cíle této práce byla volena i struktura jejího textu. Ten je postupně rozdělen na pět kapitol, z nichž úvodní z nich je věnována skupině alternativních opatření obecně. V rámci této kapitoly pak byla zařazena i další obecnější témata, jako jsou principy tzv. restorativní justice a jejich vliv na podobu alternativních opatření v našem právním řádu, a dále pak je pozornost věnována i historickému vývoji, a to jednak co se týče vývoje systému trestání jako takového, a jednak konkrétněji ohledně právní úpravy alternativních opatření v trestním právu ČR.

Druhá kapitola je věnována skupině odklonů v trestním řízení. Zde jsou již řešeny konkrétní aspekty právní úpravy těchto institutů a zároveň je zde zahrnut obecnější výklad týkající se definice odklonu a projevů zásady legality a oportunity. V závěru kapitoly se pak již dostáváme k podrobnějšímu rozboru dvou typů odklonů (podmíněné zastavení trestního stíhání a odstoupení od trestního stíhání u mladistvého), který zároveň tvoří základ pro následné podrobné zpracování ústředního tématu – odklonu ve formě narovnání.

Narovnání samotnému je pak věnován celý zbývajících rozsah této práce (kapitola třetí až pátá). Nejprve se v rámci třetí kapitoly budeme věnovat základním charakteristikám institutu narovnání, vztahu obviněného a poškozeného a základním podmínkám pro využití možnosti narovnání v trestním řízení.

Čtvrtá kapitola je následně zaměřena na procesně-právní stránku narovnání. Zahrnuje v sobě jak krátký historický exkurz, tak konkrétní výklad k rozhodnutí o schválení narovnání. Zároveň je do této kapitoly zařazeno i stručné pojednání o důležité roli Probační a mediační služby v rámci procesu schvalování narovnání, a kapitola je zakončena shrnutím zaměřeným na praktickou stránku věci, tj. na praktickou využitelnost a využívání tohoto institutu a na postavení narovnání v judikatuře vyšších soudů ČR.

Pátá kapitola pak je opět zaměřena o něco obecněji a její součástí je především identifikace aktuálních zákonodárných iniciativ ve vztahu k trestnímu právu a k narovnání, podkapitoly obsahující komparaci narovnání s jinými typy odklonů (resp. s podmíněným zastavením trestního stíhání), s obdobnými instituty ve vybraném zahraničním právním řádu, a v neposlední řadě samozřejmě nechybí podkapitola věnovaná názorům autora a návrhům *de lege ferenda*.

V rámci této práce jsou průběžně u dotčených témat rozebírána i specifika konkrétních institutů u mladistvých a právnických osob.

Pokud jde o prameny práva, z nichž právní úprava narovnání vychází a jejichž výkladu se tato práce (mimo jiné) věnuje, uveďme k nim alespoň stručně následující. Tím nejobecnějším základem právní úpravy odklonů a alternativních opatření obecně je článek 7 odst. (2) Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému,

nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu. Na tuto základní lidsko-právní zásadu pak navazují již konkrétnější ustanovení jednotlivých právních předpisů, a to především trestní zákoník ve svém § 37 odst. 2, dle něhož nelze pachateli uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce a výkonem trestní sankce nesmí být ponížena pachatelova důstojnost.

Základními prameny práva využitými v této práci tedy jsou (kromě Listiny základních práv a svobod) především zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů, a podpůrně pak zákon č. 5/2013 Sb., o obětech trestných činů, zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, či zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících.

Jak je zjevné z výše uvedeného souhrnu pramenů práva, jsou jádrem právní úpravy institutu narovnání zákony. Podzákonné předpisy nejsou v rámci tématu této práce nijak více významné. Naopak významnější pozornost je v rámci této práce logicky věnována judikatuře (byť se oficiálně stále nejedná o pramen práva v jeho formálním smyslu), a to především v rámci kapitoly 4.

Hlavní motivací, která vedla autora k volbě tématu této práce, bylo zjištění, že odklon ve formě narovnání je v trestním řízení využíván pouze velmi omezeně (např. ve srovnání s variantou podmíněného zastavení trestního stíhání). Jedním z dílčích cílů této práce tak je (mimo cíle výše uvedené) i identifikace důvodů tohoto faktického stavu a mimo jiné i zamyšlení nad možnostmi právní úpravy, které by do budoucna mohly frekvenci využívání narovnání v trestním řízení zvýšit.

Zda narovnání je dostatečně vhodným nástrojem pro naplňování principů restorativní justice a zda se jeho prostřednictvím daří napravovat trestným činem zasažené vztahy obviněného a poškozeného – toto vše jsou otázky, na které se tato práce pokusí čtenáři odpovědět.

1. Alternativní opatření, jejich vývoj a charakteristika

Alternativní opatření jsou jedním z hlavních projevů tzv. restorativní justice v trestním právu. Tato kapitola proto bude věnována jejich vývoji (včetně stručného historického exkurzu, co se týče systému trestání obecně), a rovněž budou podrobněji řešeny právě principy restorativní justice a jejich projevy v systému alternativních opatření.

1.1 Historie trestání – krátký exkurz

Mezi lidmi vždy vznikaly a pravděpodobně i vždy budou vznikat spory a složité vztahy, které mohou vyústit až v páchání nežádoucích skutků – tedy trestné činnosti. Jelikož stále neexistuje systém, který by dokázal těmto skutečnostem předejít, vznikl alespoň státem garantovaný systém postihování nežádoucího jednání v podobě trestního práva. To však v závislosti na vývoji a stavu společnosti podléhá neustálým změnám.

V dobách, kdy žádný takový systém dosud neexistoval nebo nefungoval, nastupovala svépomoc. Zcela typickým projevem svépomoci byla krevní msta, která byla právem a zároveň i povinností a jejímž hlavním účelem bylo poskytnutí odstrašujícího příkladu případným dalším pachatelům v budoucnu, a pak samozřejmě pomsta za spáchaný čin. I v případě krevní msty můžeme spatřovat určité prvky prevence další trestné činnosti, která však fungovala jen do určité míry, neboť každý si sice rozmyslel zabít či krást, protože by tím přivolal krevní mstu nejen na sebe, ale i na celou svoji rodinu, nicméně pokud se tak již stalo, nedalo se jí zabránit a krevní msta často mohla dosáhnout obrovských rozměrů a často přešla až v otevřenou válku dotčených rodů či rodin, trvající po řadu generací.¹

Postupem času dochází k omezování krevní msty jakožto způsobu odplaty za trestnou činnost, a to různými, někdy i velmi kreativními, způsoby. „*Kdo někoho uhodí, a ten zemře, musí zemřít.*“² nebo „*Oko za oko, zub za zub, ruku za ruku, nohu za nohu, spáleninu za spáleninu, modřinu za modřinu, jizvu*

---

¹ MALINA, Jaroslav a kol. *Antropologický slovník (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění) aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, s. 2603, [online]. Dostupné z:

https://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/pdf/antropologicky_slovník.pdf

[cit. 15.1.2019].

² *Bible: písmo svaté Starého a Nového zákona*. Praha: Česká biblická společnost, 1985, s. 82.

za jizvu.“³ I Bible tak krevní mstu sice uznává, nicméně ji omezuje pouze na osobu pachatele a na způsobení odplatné újmy stejného rozsahu, jako byla újma původně způsobená.

Jiným kreativním způsobem omezení krevní msty byla například její náhrada pěveckým soubojem, jak bylo zvykem u Inuitů. Pachatel a poškozený proti sobě zpívali písně hanící toho druhého a obecenstvo svým potleskem zvolilo vítěze. Rodová čest vítěze tak byla zachráněna a zároveň prvoplánově nedocházelo k odplatnému vraždění.⁴

Krevní msta byla postupem času zcela nahrazena systémem trestání garantovaným autoritou daného místa a času. I tak to z dnešního pohledu nebylo velké vítězství, neboť například Chammurapiho zákoník⁵ nebo Drakónovy zákony⁶ byly sice přelomovými díly své doby, nicméně jejich hlavními tresty i nadále byly trest smrti a tělesné tresty se stále stejným účelem – poskytnutí odstrašujícího příkladu a pomsta.

Trest odnětí svobody sice v těchto dobách již existoval, ale nebyl v podstatě využíván, jelikož ve srovnání s trestem smrti nebo s trestem zmrzačení byl nákladný a zároveň neměl ten správný odstrašující účinek vyžadovaný tehdejší dobou. Když už však využit byl, jednalo se často o uvěznění v prostředí hladomorny s jediným účelem – nechat pachatele zemřít. Vězeňství, sice odpovídající dané době, ale alespoň se přibližující jeho dnešnímu pojetí, je poměrně novým institutem trestního práva, jelikož k jeho rozvoji na našem území docházelo až kolem poloviny 18. století.⁷

Významnější změny v rámci systému trestání nastaly až pod vlivem osvícenství, kdy se začaly prosazovat požadavky na humanizaci trestu, přiměřenost mezi trestným činem a trestem, individuální a generální prevenci a na výchovnou funkci trestu. Jak napsal o správném poměru trestu a zločinu Charles Montesquieu: „*Hlavní věcí je, aby tresty byly uvedeny v jakýsi soulad*

---

³ Bible: písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Česká biblická společnost, 1985, s. 82.

⁴ MALINA, Jaroslav a kol. *Antropologický slovník (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění) aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, s. 2603, [online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/pdf/antropologicky_slovník.pdf [cit. 15.1.2019].

⁵ SCHELLE, Karel a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 76.

⁶ Tamtéž, s. 112.

⁷ UHLÍK, Jan. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy významných vězněných osobností prožité ve významných dobách zemí českých viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Stráž pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR, 2006, s. 112–116.

*mezi sebou, protože je hlavní snahou, aby se lidé spíše vyhýbali velikému zločinu než menšímu a vůbec více tomu, co uráží společnost, než tomu, co ji uráží méně. (...) Je velikou chybou, jestliže trestáme stejně toho, kdo na veřejných cestách krade, a toho, kdo tam krade a vraždí. Je zřejmo, že už vzhledem k veřejné bezpečnosti je nutné trochu rozlišovat tresty.*⁸

Dnes provází ukládání trestních sankcí určité zásady a principy, jejichž kořeny nalézáme právě v době osvícenství. Jedním z nich je i zásada humanismu, která je vyjádřena jak v Listině základních práv a svobod (LZPS) a podle které nikdo nesmí být mučen nebo podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu,⁹ tak i v aktuálně účinném trestním zákoníku (TZ), dle něhož nelze pachateli uložit kruté a nepřiměřené trestní sankce a výkonem trestní sankce nesmí být ponížena pachatelova důstojnost.¹⁰ Zároveň trestní zákoník obsahuje i zásadu přiměřenosti trestních sankcí, která stanoví, že v případech, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější,¹¹ trestní sankce je nutno ukládat s přihlédnutím k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a poměrům pachatele¹² a trestní sankce lze ukládat pouze s přihlédnutím k právem chráněným zájmům osob poškozených trestným činem.¹³

V rámci dodržování zásad trestního práva, které se sice začaly objevovat již v době osvícenství, ale naplno se prosazují až v posledních desetiletích, si však stát nemůže vystačit s pouhým trestem odnětí svobody jako přiměřeným trestem na všechny spáchané trestné činy. A tak se do systému trestního práva začínají postupně zavádět opatření, která vytváří alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

1.2 Cesta k zakotvení alternativních opatření do trestního práva

Po roce 1989 došlo v České republice k nárůstu kriminality, která v souvislosti s probíhající reformou soudnictví znamenala nadměrné

---

⁸ MONTESQUIEU, Charles. *O duchu zákonů*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. Knihovna společenských věd, s. 125–126.

⁹ Čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

¹⁰ § 37 odst. 2 TZ.

¹¹ § 38 odst. 2 TZ.

¹² § 38 odst. 1 TZ.

¹³ § 38 odst. 3 TZ.

vytížení orgánů činných v trestním řízení, v důsledku toho dlouho trvající trestní řízení a rostoucí počet pachatelů odsouzených k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Výsledkem pak byla přeplněná vězeňská zařízení, která na takový nárůst počtu vězňů nebyla připravena, a pokud jedním z hlavních účelů uložení trestu odnětí svobody má být náprava pachatele, která je i v perfektních podmínkách obtížná, přeplněné věznice tomu rozhodně nepomáhaly.

Pro výše nastíněné problémy tak bylo potřeba najít vhodné řešení, přičemž variant se nabízelo hned několik, ať už se jednalo o navýšení kapacity trestního řízení a vězeňských zařízení, snížení zátěže dekriminalizací, zavedení zvláštních typů řízení, které by celé řízení zjednodušily a zrychlily, anebo rozvoje systému alternativních opatření.¹⁴

Většina z nich se však ukázala jako nepřilíš vhodná. Například provoz již existujících věznic a výstavba nových, stejně jako fungování stávajících a ustanovení nových soudů a dalších institucí účastnících se trestního řízení, jsou nákladnými položkami státního rozpočtu a jejich kapacity tak nelze zvyšovat do nekonečna. Cesta dekriminalizací je sice možná, nicméně není jednoduchá a už vůbec ne rychlá a jejím hlavním účelem by nemělo být snížení zátěže soudního a vězeňského systému, ale dodržování zásady subsidiarity trestní represe, kdy trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.¹⁵ Ze všech výše nastíněných variant tedy zbyla cesta k řešení prostřednictvím vytvoření propracovaného systému zvláštních typů řízení a systému alternativních opatření.

Důsledkem trestu odnětí svobody, a to nezávisle na jeho délce, je pro odsouzeného zpravidla přetrhání sociálních vazeb a ztráta zaměstnání. Přátelé a rodina sice nemusí mít, ale často mají na odsouzeného pozitivní vliv, který je uložení tohoto trestu znemožněn. Odsouzený navíc začne nahrazovat tyto ztracené vztahy novými, a to na jediném možném místě, a sice v kriminogenním prostředí věznic, kde se na jakýkoliv pozitivní vliv ostatních vězňů nedá ani pomyslet. Ve spojení s jistou ztrátou zaměstnání, pokud tedy

---

¹⁴ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 5.

¹⁵ § 12 odst. 2 TZ.

odsouzený nějaké měl, a následného nedůvěřivého pohledu společnosti na odsouzeného, se náprava pachatelů méně závažných trestných činů a jejich následné začlenění zpět do společnosti naopak ztěžuje.¹⁶

Přidáme-li k výše nastíněným problematickým důsledkům trestu odnětí svobody ještě nízkou úspěšnost nápravy a resocializace odsouzeného, je možnost zavádění nových alternativních opatření zdá se tou správnou cestou, která má všechny tyto nežádoucí důsledky trestání ne-li rovnou odstranit, tak alespoň zmírnit.

Před rokem 1993 existovaly v našem právním řádu pouze tři alternativní opatření, a sice (i) peněžitý trest, (ii) podmíněné odsouzení a (iii) upuštění od potrestání.¹⁷ Peněžitý trest však byl přístupný pouze pro majetné pachatele, upuštění od potrestání mohlo být uplatněno pouze v určitých situacích a u podmíněného odsouzení v podstatě neexistovala následná kontrola chování odsouzeného.¹⁸ Reálné možnosti uložení alternativního opatření k nepodmíněnému trestu odnětí svobody tak byly velmi omezené a do dnešního dne prošly značným vývojem.

1.3 Principy restorativní justice

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, alternativní opatření jsou jedním z hlavních projevů tzv. restorativní justice v trestním právu. Její principy existují od nepaměti po celém světě,¹⁹ nejvíce se však projevovaly u původních obyvatel Severní Ameriky a Nového Zélandu.

Současná moderní podoba restorativního pojetí justice má kořeny u mennonitských řešení vzniklého konfliktu mezi pachatelem a obětí trestného činu právě u původního severoamerického obyvatelstva. Tito lidé své chápání míru a víry obecně aplikovali i na vytvoření systému vedoucího k restorativní justici,²⁰ která se ve světě obecně začíná prosazovat v 2. polovině 20. století.

---

¹⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 20–21.

¹⁷ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

¹⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 33.

¹⁹ ZERNOVA, Margarita. *Restorative Justice: Ideals and Realities*. In: *International and Comparative Criminal Justice*. Aldershot, Hants, England: Routledge, 2007, s. 7.

²⁰ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 9.

V České republice nalezneme její projevy v 90. letech 20. století, a to jakožto náhradu za již nedostačující systém tzv. retributivní justice.²¹

Zatímco retributivní justice vidí spáchání trestného činu jako konflikt mezi pachatelem trestného činu a státem, restorativní justice vidí tento konflikt jako konflikt mezi pachatelem a poškozeným, kdy zájem na dosažení spravedlnosti přiměřeným potrestáním pachatele zde ustupuje zájmu poškozeného na nahrazení újmy a urovnání vzniklého konfliktu. Principy restorativního přístupu k justici a alternativní opatření spolu tedy úzce souvisí, protože nahrazení újmy a urovnání vzniklého konfliktního vztahu se z prostředí věznic špatně uskutečňuje. Alternativní opatření jsou tedy vhodným prostředkem pro uplatnění principů restorativního směru, nicméně nejsou prostředkem jediným, neboť tyto principy se uplatňují i v souvislosti s trestem odnětí svobody.²²

Principy, na kterých stojí restorativní justice, mají pozitivní význam jak pro obviněného, tak samozřejmě i pro poškozeného, což plně odpovídá modernímu směřování trestního práva.²³ Jedním z hlavních principů je aktivní účast obviněného a poškozeného na trestním řízení, která by měla vést ke zhojení konfliktu vzniklého spáchaným trestným činem. Zatímco ve standardním procesu je hlavní autoritou soudce, který rozhoduje o vině a trestu, a dále pak zejména státní zástupce a obhájce, a obviněný a poškozený jsou spíše pasivními pozorovateli než aktivními účinkujícími,²⁴ v rámci restorativního směru by se měli jak obviněný, tak i poškozený aktivně účastnit trestního řízení, v jehož rámci by mezi sebou měli uzavřít dohodu, kterou stát prostřednictvím soudce pouze zastřeší. V rámci vytváření této dohody by se obviněný a poškozený měli potkat, což umožní poškozenému sdělit obviněnému takzvaně do očí, co mu daný trestný čin způsobil, a zároveň zjistit odpověď na otázky, které by se v normálním kontradiktorním procesu, kde strany stojí vyloženě proti sobě, pravděpodobně nedozvěděl (např. „Proč zrovna já?“). Obviněnému pak na druhé straně toto setkání umožní lépe

---

²¹ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 3.

²² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 23-24.

²³ LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis CZ, 2007. Knihovnička LexisNexis, s. 32.

²⁴ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 17-18.

pochopit, co přesně ho k tomuto skutku vedlo, jaké jeho skutek měl následky a jakou újmu způsobil. Obviněný musí převzít odpovědnost za své činy, pochopit tak lépe příčiny své trestné činnosti a dobrovolně nahradit škodu, čímž se zvyšuje šance, že se nežádoucího jednání příště vyvaruje.²⁵

Restorativní a retributivní justice nejsou však zcela protikladnými pojmy. Spíše se vzájemně doplňují, neboť oba směry mají stejné cíle – potrestat a napravit pachatele, nahradit újmu a odstranit konflikt vzniklý trestným činem, a tedy vyřešit trestnou činnost v rámci zásad spravedlnosti. Nicméně k těmto cílům se oba směry dopracovávají odlišnými způsoby a cestami.²⁶

Zehr definoval restorativní justici následovně: „*Restorativní justice je proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich odvíjející povinnosti a závazky.*“²⁷

Typickým projevem restorativního směru jsou tzv. odklony v trestním řízení, jako jedna z podkategorií alternativních opatření, o nichž je pojednáno v rámci samostatné kapitoly 3. této práce.

1.4 Dělení alternativních opatření

Za alternativní opatření jsou v obecném pojetí aktuálně považovány všechny alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, které lze v rámci jejich základního rozdělení rozlišit na: (i) alternativní postupy směřující k řešení trestních věcí stojící mimo systém trestního práva, a na (ii) alternativy v oblasti trestního práva.²⁸

Alternativním postupem stojícím mimo systém trestního práva je mediace jako mimosoudní proces mezi obviněným a poškozeným za přítomnosti nezávislé třetí strany – mediátora, který se snaží o urovnání

---

²⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 24-25.

²⁶ ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003, s. 39.

²⁷ Tamtéž, s. 26.

²⁸ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 15.

sporu uzavřením dohody mezi obviněným a poškozeným.²⁹ Mediace nemůže sice rozhodovat o otázce viny a trestu a vyjádření provedená v jejím rámci nemohou být použita jako důkazy v trestním řízení, nicméně její výsledek může mít vliv na rozhodování soudu ohledně uplatnění odklonů, případně o druhu trestu a jeho výměře.³⁰ Pravidla pro tento alternativní postup jsou v našem právním řádu zakotvena v zákoně č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o její roli je (s ohledem na její důležitost) podrobněji pojednáno v jedné ze samostatných podkapitol této práce (podkapitola 5.5 s názvem Role probační a mediační služby).

Pokud jde o alternativy v rámci trestního práva, ty můžeme dále dělit na hmotně-právní, což jsou a) alternativní tresty a b) alternativy k potrestání, a na procesně-právní, tj. odklony v trestním řízení.³¹

Pojem alternativních trestů jako základního druhu hmotně-právních alternativních opatření není v současném trestním právu definován, nicméně v nejširším slova smyslu se jedná o všechny tresty, které jsou pachatelům ukládány na základě trestního řízení zakončeného rozhodnutím o vině a trestu, kdy tento trest není spojen s nepodmíněným trestem odnětí svobody.³² Jedná se tedy o všechny ostatní druhy trestů uvedené v § 52 trestního zákoníku, a tedy o: a) trest domácího vězení, b) obecně prospěšných prací, c) propadnutí majetku, d) peněžitý trest, e) propadnutí věci, f) zákaz činnosti, g) zákaz pobytu, h) zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, i) ztráta čestných titulů nebo vyznamenání, j) ztráta vojenské hodnosti, k) vyhoštění, l) podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a m) trest podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. V tomto pojetí by mezi alternativní tresty patřil i trest ztráty čestných titulů nebo vyznamenání, nicméně tento trest může být uložen pouze současně s uložením nepodmíněného trestu odnětí svobody,³³ a částečně by mezi ně patřil i trest

---

²⁹ Tamtéž, s. 16–17.

³⁰ KUCHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 237.

³¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 30–32.

³² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 31.

³³ § 78 odst. 1 TZ.

ztráty vojenské hodnosti,³⁴ který za splnění určitých podmínek může být uložen pouze vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody.³⁵ Z důvodu těchto určitých zvláštností proto tyto dva druhy trestů nelze bez dalšího považovat za alternativní.

V užším slova smyslu jsou alternativními tresty takové tresty, které mají nahradit nepodmíněný trest odnětí svobody, a tedy jsou neslučitelné s nepodmíněným trestem odnětí svobody.³⁶ V rámci tohoto více restriktivního pohledu bychom tedy za alternativní tresty mohli označit: a) trest domácího vězení, b) obecně prospěšných prací, c) podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody a d) trest podmíněného odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Částečně je takovým neslučitelným alternativním trestem i peněžitý trest, který však může být uložen jednak jako samostatný trest, a jednak i vedle trestu jiného (s výjimkou trestu nepodmíněného trestu odnětí svobody).³⁷

Dalším druhem alternativních opatření v rámci systému trestního práva hmotného jsou alternativy k potrestání. V případě jejich ukládání sice proběhne trestní řízení až do fáze rozhodnutí o vině, ale už nedojde k uložení samotného trestu a je namísto toho přistoupeno k jedné z těchto alternativ.³⁸ Alternativami k potrestání jsou: a) upuštění od potrestání,³⁹ b) upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence,⁴⁰ a c) podmíněné upuštění od potrestání s dohledem.⁴¹ Hlavním sankčním prvkem těchto alternativ k potrestání je právě skutečnost samotného projednání věci před soudem, a proto je možné je uložit (samozřejmě za splnění dalších

---

³⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 31.

³⁵ Na základě § 79 odst. 1 TZ se trest ztráty vojenské hodnosti může uložit vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky a na základě § 79 odst. 2 TZ lze trest ztráty vojenské hodnosti uložit i vedle jiného trestu, jestliže to vzhledem k povaze spáchaného trestného činu vyžaduje kázeň a pořádek v ozbrojených silách.

³⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 31.

³⁷ Na základě § 67 odst. 2 písm. b) TZ může být peněžitý trest uložen i v případě, kdy vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele se nepodmíněný trest odnětí svobody současně neukládá a na základě § 67 odst. 3 TZ může být peněžitý trest uložen jako samostatný trest, jestliže vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného trestného činu a osobě a poměrům pachatele uložení jiného trestu není třeba.

³⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 32.

³⁹ § 46 TZ.

⁴⁰ § 47 TZ.

⁴¹ § 48 TZ.

podmínek) právě v případech, kdy lze důvodně očekávat, že již toto pouhé projednání věci postačí k nápravě obviněného i k ochraně společnosti.⁴²

A nyní se dostáváme k alternativám procesně-právního charakteru, pro něž je charakteristická skutečnost, že v případě jejich využití trestní řízení nedojde do svého standardního konce (a tedy nedojde ani k vyslovení viny, natož k uložení trestu). V teorii i praxi jsou tyto procesně-právní alternativy označovány jako tzv. odklony v trestním řízení, do nichž patří i institut narovnání, jako hlavní téma této práce. O odklonech bude v rámci této práce dále pojednáno podrobněji, a to v samostatné kapitole 3., která je s ohledem na jejich význam věnována právě jim.

Všechna výše zmíněná opatření jsme označili za alternativní k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, neboť trest odnětí svobody je jediným trestem, který lze (samozřejmě při splnění všech dílčích podmínek) uložit za každý trestný čin, a tedy je univerzální trestní sankcí. Jednou ze základních zásad jeho ukládání však je, že v případě každého konkrétního trestného činu je nutné vždy nejprve zvážit možnost uložení dostupných alternativních opatření, a až poté je možné v souladu s právními předpisy přistoupit k uložení trestu odnětí svobody. Tato zásada je pak doprovázená dalším pravidlem trestního zákoníku, které umožňuje uložení trestu odnětí svobody u trestných činů s horní hranicí trestní sazby odnětí svobody nepřevyšující pět let až v případě, kdy vzhledem k osobě obviněného by uložení alternativního opatření zjevně nevedlo k nápravě pachatele.⁴³ S ohledem na výše uvedené tak celá věc může působit tak, že onou „alternativou“ trestu je právě trest odnětí svobody, když před jeho uložení by *de facto* orgány činné v trestním řízení měly nejprve uvážit možnost uložení jiného druhu trestu, než přistoupí k uložení trestu odnětí svobody.

Dnes tedy v našem právním řádu máme deset alternativních opatření – čtyři alternativní tresty v užším slova smyslu, tři alternativy k potrestání a tři procesní odklony. Všechna tato opatření dávají na první pohled dostatečný prostor pro uložení toho správného přiměřeného opatření obviněnému – nicméně realita se mnohdy ukazuje jako odlišná.

---

⁴² § 46 odst. 1 TZ.

⁴³ § 55 odst. 2 TZ.

V rámci systému alternativních opatření můžeme jednotlivá z nich rozdělovat ještě podle jiných kritérií, než jak bylo uvedeno výše, a teorie rozlišuje alternativní opatření vertikální a horizontální. Z pohledu vertikálního dochází k členění alternativních opatření podle typové závažnosti spáchaného trestného činu, tedy na každou kategorii trestných činů by mělo být možné použít pouze určitá alternativní opatření. Většinu alternativních opatření však lze využít pouze u kategorie přečinů, tedy u stejné typové závažnosti trestných činů. Sice můžeme u jednotlivých alternativních opatření najít různé odchylky v podobě odlišných podmínek pro schválení daného alternativního opatření (jako je například projevení lítosti spáchaní přečinu a účinné snahy po nápravě jako podmínka upuštění od potrestání),⁴⁴ nicméně i přesto se vertikální rozdělení považuje za nedostatečné, což je jedním z následků toho, že jednotlivá alternativní opatření byla do právního řádu zaváděna prostřednictvím velkého počtu novel, které nejsou dostatečně systémově provázané, a množina alternativních opatření tak působí spíše roztržštěně, než jako ucelený soubor pravidel. Použití pro pachatele nejpříznivějších alternativních opatření by mělo být možné pouze u nejméně závažných trestných činů a naopak, tedy systém alternativních opatření by měl být výrazněji odstupňován.

Pokud jde o horizontální dělení alternativních opatření, to je činěno už v rámci kategorie trestných činů stejné typové závažnosti, kdy dochází k rozdělení zejména podle konkrétní závažnosti spáchaného trestného činu.⁴⁵

Zavádění stále nových alternativních opatření tedy vede z důvodu nízké vertikální diference spíše k tomu, že starší alternativní opatření jsou sice nahrazována novějšími a modernějšími, nicméně zavádění zcela nových možností a alternativ k nepodmíněnému trestu odnětí svobody je již diskutabilní. V posledních letech má proto nepodmíněný trest odnětí svobody stále velmi podobný podíl v rámci portfolia ukládaných trestů.⁴⁶

---

⁴⁴ § 46 odst. 1 TZ.

⁴⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 35.

⁴⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 34.

1.5 Alternativní opatření u mladistvých a právnických osob

Mladistvým lze uložit na základě zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM), kromě všech výše uvedených alternativních opatření ještě navíc jednu kategorii alternativních opatření, jeden alternativní trest a jeden odklon.

Touto zvláštní kategorií alternativních opatření pro mladistvé jsou výchovná opatření, která jsou sice hmotně-právními opatřeními, nicméně se souhlasem mladistvého mohou být uložena i v průběhu trestního řízení před vyslovením viny,⁴⁷ a jedná se tak o samostatnou kategorii alternativních opatření *sui generis*.⁴⁸ Patří mezi ně právě: a) dohled probačního úředníka, b) probační program, c) výchovné povinnosti, d) výchovná omezení a e) napomenutí s výstrahou.⁴⁹ Zvláštním alternativním trestem použitelným v řízení vedeném proti mladistvým je peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu,⁵⁰ a tím zvláštním druhem odklonu v řízení ve věcech mládeže je odstoupení od trestního stíhání.⁵¹

Již z tohoto značného rozšíření možností alternativních opatření ve vztahu k mladistvým je patrná zesílená snaha o minimalizaci dopadů trestní sankce na osobu mladistvého pachatele a snaha docílit toho, aby trest odnětí svobody byl v těchto případech považován skutečně za nejzazší „alternativu“ pro případy, kdy skutečně nebude pro zajištění nápravy postačovat žádné z dostupných alternativních opatření.

Pokud jde o právnické osoby, jejich trestní odpovědnost byla v České republice zavedena s účinností od 1. ledna 2012, a to zákonem č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (TOPO), který obsahuje jak hmotně-právní, tak procesně-právní ustanovení, nikoli však v komplexní úpravě. Není-li z povahy právnických osob dané ustanovení vyloučeno a neupravuje-li konkrétní záležitost zákon o trestní odpovědnosti právnických osob, použijí se i v případě právnické osoby obecné předpisy

---

⁴⁷ § 10 odst. 1 písm. a) a odst. 2 ZSVM a § 15 odst. 3 ZSVM.

⁴⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 30-32.

⁴⁹ § 15 odst. 2 ZSVM.

⁵⁰ § 28 ZSVM.

⁵¹ § 70 ZSVM.

trestního práva – zejména trestní zákoník a trestní řád,⁵² vůči kterým je zákon č. 418/2011 Sb. v postavení *lex specialis*.

Zatímco § 15 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob obsahuje zvláštní výčet trestů, které jim mohou být v trestním řízení uloženy, užití odklonů tímto zákonem upraveno ani vyloučeno není, a i v případě právnických osob tak může být využito odklonů upravených trestním řádem – a tedy podmíněného zastavení trestního stíhání, narovnání, a jejich alternativ ve zkráceném přípravném řízení. Užití odklonů je však možné s určitými omezeními typickými pro právnické osoby, které budou postupně rozebrány v příslušných kapitolách této práce, týkajících se jednotlivých odklonů.

Jak bylo již zmíněno, pro právnické osoby je definován zvláštní výčet trestů, které jim mohou být uloženy. Jedná se o následující: a) zrušení právnické osoby, b) propadnutí majetku, c) peněžitý trest, d) propadnutí věci, e) zákaz činnosti, f) zákaz plnění veřejných zakázek nebo účasti ve veřejné soutěži, g) zákaz přijímání dotací a subvencí a h) uveřejnění rozsudku. Jelikož mezi těmito tresty (z důvodu povahy právnických osob) nenalezneme trest odnětí svobody, jsou všechny výše uvedené tresty zároveň tresty alternativními.

---

⁵² § 1 odst. 2 TOPO.

2. Odklony v trestním řízení

Tzv. odklony, jakožto kategorie procesních alternativ ke standardnímu trestnímu řízení, se začaly pod vlivem principů restorativní justice objevovat v Evropě v 80. letech 20. století. V České republice byl první odklon do právního řádu zakotven v roce 1994 a vzápětí byl následován intenzivním vývojem. Důvody tohoto vývoje byly v podstatě totožné jako v případě zavádění alternativních trestů a alternativ k potrestání.

2.1 Definice odklonu

Samotný pojem odklonu (*diversion*)⁵³ není zákonem definován, a tak jeho definici vytváří trestněprávní nauka, která se na ní však dosud v plném rozsahu neshodla. Jednotlivé definice si však jsou velmi podobné a jejich odlišnosti se zakládají spíše na širí vymezení tohoto pojmu.

V rámci vymezení pojmu odklonu můžeme začít tím, že za něj je možné považovat vlastně jakékoliv odlišení v rámci vedení trestního řízení od jeho standardního průběhu. Nicméně v takovém případě by pod pojem odklonu bylo nutné zahrnout všechny zvláštní způsoby řízení, které jsou upraveny v hlavě dvacátého trestního řádu, případně v samostatných zákonech (tedy například i řízení proti uprchlému nebo řízení ve věcech mladistvých), které rozhodně nelze považovat za odklony. Teorie proto stanovuje další podmínku, a sice, že pro odklon je charakteristická právě ta skutečnost, že trestní řízení nedospěje do svého standardního konce, na němž dochází k pravomocnému rozhodnutí o vině a trestu, ale bude ukončeno dříve, a to nejčastěji zastavením trestního stíhání,⁵⁴ ke kterému však zároveň nesmí dojít z obligatorních důvodů (tedy například pokud se zjistí, že daný skutek není trestným činem apod.).⁵⁵

Obdobně definuje odklon například i komentář k zákonu č. 141/1961 Sb., trestní řád (TŘ): „*Odklon v trestním řízení (angl. i franc. „diversion“)* umožňuje odchýlení od běžného průběhu řízení, a to buď k určitému zkrácenému či sumárnímu řízení („*summary proceedings*“), nejčastěji

⁵³ Pojem „odklonu“ v anglickém a francouzském jazyce.

⁵⁴ JELÍNEK, Jirí. a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 735.

⁵⁵ § 171 odst. 1 TŘ; § 222 odst. 2 TŘ; § 257 odst. 1 písm. b) TŘ.

za využití trestního příkazu či schválení dohody o vině a trestu, anebo k vyřízení státním zástupcem či soudem, jenž nedospěje k vyslovení viny, a tím k uložení klasické trestní sankce (např. různé formy podmíněného zastavení trestního stíhání, odstoupení od trestního stíhání a narovnání), anebo dokonce k mimosoudnímu vyřízení věci v rámci jiného typu řízení (např. ve správním řízení). V České republice je zatím využíváno především forem odklonu v rámci trestního řízení a v tomto smyslu se používá též pojmu alternativních druhů trestního řízení v poněkud užší podobě, zaměřené pouze na alternativy k pravidelnému průběhu trestního řízení, nikoli ve smyslu „odklonění“ mimo trestní řízení.⁵⁶

Takto vymezený odklon, jak jej chápe kromě Šámala řada dalších autorů, v sobě zahrnuje následující možnosti postupu: (i) podmíněné zastavení trestního stíhání, (ii) podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, (iii) narovnání, (iv) odstoupení od trestního stíhání u mladistvých, (v) trestní příkaz a (vi) dohodu o vině a trestu.

V rámci vymezení odklonu lze však jít ještě dále. Například Ščerba definuje pojem odklonu v širším a užším pojetí následovně. Za odklon v širším slova smyslu považuje trestní řízení s odchylkami, které se tak nedostane do fáze vynesení rozhodnutí o vině a trestu, ale je odkloněno dříve k zastavení trestního stíhání.⁵⁷ Odklon v užším pojetí pak podle něho je navíc: „... nezbytně spojen s principy restorativní justice, a tedy i s určitou formou výchovného působení na osobu, vůči níž je vedeno trestní řízení a vůči níž je odklon uplatňován.“⁵⁸ Přitom nezáleží na tom, zda takové výchovné působení předchází schválení odklonu, nebo mu následuje ve zkušební době.

S ohledem na výše uvedené je tak jistě možné dospět k závěru, že hlavním účelem odklonu je právě naplnění principů restorativní justice v něm obsažených, a nikoli zkrácení a zrychlení trestního řízení, které je samozřejmě také důležité, nicméně mělo by stát až na druhém místě. Proto bude v rámci této práce nadále vycházeno z tohoto užšího pojetí odklonu, založeného na principech restorativní justice, a mezi odklony budou řazeny pouze:

---

⁵⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7.vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3476–3477.

⁵⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 52.

⁵⁸ Tamtéž, s. 53.

a) podmíněné zastavení trestního stíhání (§ 307 a 308 TŘ), b) jeho alternativa ve zkráceném přípravném řízení, tedy podmíněné odložení podání návrhu na potrestání (§ 179c odst. 2 písm. h) TŘ), c) narovnání (§ 309 a násl. TŘ) a d) odstoupení od trestního stíhání v řízení proti mladistvým (§ 70 ZSVM).

Trestní příkaz ani dohoda o vině a trestu mezi odklony řazeny nebudou, neboť s odklony mají jediný společný prvek, kterým je právě a jedině zjednodušení a zrychlení trestního řízení. V rámci těchto institutů totiž nedochází k zastavení trestního stíhání, ale naopak u dohody o vině a trestu dochází k vyslovení odsuzujícího rozsudku s výrokem o vině a trestu⁵⁹ a nedílnou součástí trestního příkazu, který má také povahu odsuzujícího rozsudku,⁶⁰ je sankce ve formě trestu. Navíc tyto instituty nevykazují jakékoliv známky principů restorativní justice, jako je aktivní účast obviněného i poškozeného, dobrovolné uhrazení způsobené újmy obviněným nebo urovnání konfliktu.

2.2 Zásada legality a oportunity

Trestní řízení je založeno na řadě důležitých zásad. Jednou z nich je i zásada legality, podle níž je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak.⁶¹ Tato zásada tak zajišťuje, aby každý trestný čin, respektive každý pachatel trestného činu, byl stíhán.

Na druhé straně, i s ohledem na zásadu přiměřenosti trestního řízení, není vhodné, aby se tak dělo bez ohledu na okolnosti vždy, a proto v některých případech nastupuje zásada opačná – zásada oportunity. Na jejím základě může státní zástupce přestat stíhat pachatele, pokud to není účelné, a to i když zákonné podmínky pro trestní stíhání existují.⁶² Jedním z řady projevů této zásady jsou právě odklony v trestním řízení (tedy i narovnání) jakožto odchýlení se od standardního trestního řízení, kdy za splnění určitých zákonných předpokladů dochází k zakončení trestního řízení jiným než standardním způsobem (tedy rozhodnutím o vině a trestu před soudem).

---

⁵⁹ § 314r odst. 4 TŘ.

⁶⁰ § 314e odst. 7 TŘ.

⁶¹ § 2 odst. 3 TŘ.

⁶² JELÍNEK, Jiří a kolektiv: *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018, s. 141.

2.3 Charakteristika odklonu

Odklon je tedy jednoznačně založen na principech restorativní justice, jako je mediace, aktivní účast obviněného a poškozeného, svoboda obviněného a lepší postavení poškozeného. Odklony prostřednictvím zapojení probační a mediační služby⁶³ poskytují obviněnému i poškozenému prostor pro setkání, v jehož rámci mají největší šanci urovnat poškozený vztah. Obviněný má navíc v rámci konfrontace s poškozeným lepší podmínky pro to, aby si uvědomil, co svým skutkem způsobil, a jaké byly příčiny takového jednání, a to právě z toho důvodu, aby se jich mohl pro příště vyvarovat a aby mohl přijmout odpovědnost za své činy.⁶⁴ Poškozený se na druhé straně může v rámci mediace lépe vyrovnat s následky trestné činnosti a způsobená újma je mu často nahrazena ještě před skončením samotného trestního řízení, a to navíc dobrovolně ze strany obviněného.⁶⁵

Obviněný zároveň zůstává na svobodě, což má pozitivní vliv jak na jeho samotného, tak i na poškozeného. Pro obviněného se snižuje riziko možné stigmatizace, zvyšuje se šance na jeho nápravu a resocializaci ve společnosti a na rychlé uhrazení způsobené újmy a vydání bezdůvodného obohacení poškozenému. Obviněný navíc často zůstává pod pozitivním vlivem rodiny a přátel, což mu oproti kriminogennímu prostředí věznic může jedinečně prospět.

Použití odklonů by tedy obecně mělo vést k takové podobě trestního řízení, které nevede přes hlavní líčení až do rozhodnutí o vině a trestu, ale je odkloněno do zastavení trestního stíhání, a to často ještě před hlavním líčením, nejlépe již v přípravném řízení. Odklony tak představují (jak již bylo řešeno v předchozí podkapitole) výjimku ze zásady legality,⁶⁶ na jejímž základě je státní zástupce povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, a zároveň

---

⁶³ Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

⁶⁴ LIEBMANN, Marian. *Restorative Justice: How it works*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2007, s. 25.

⁶⁵ Obdobně ve vztahu k fungování odklonů v Rakousku: GRAFL, Christian. *Diversions in Austria: Empirical Data*. In: *European Journal of Crime, Criminal Law & Criminal Justice*. January 2001, Vol. 9/4, s. 297.

⁶⁶ § 2 odst. 3 TR.

tak navazují na zásadu oportunity, kdy státní zástupce nemusí zahajovat trestní stíhání, pokud není účelné.⁶⁷

Teorie mezi odklony dále rozlišuje podle jejich charakteru, resp. podle povahy jejich působení. Rozeznáváme tak tzv. prostý odklon, dále pak odklon spojený s výchovným působením a odklon se společenskou intervencí.

Odklon, v jehož rámci dochází k fakultativnímu zastavení trestního stíhání bez uložení jakékoliv podmínky sankční povahy, se považuje za tzv. prostý odklon. Takovým odklonem je v českém právním řádu fakultativní zastavení trestního stíhání,⁶⁸ k němuž lze přistoupit na základě jeho povahy jakožto odklonu nejméně postihujícího obviněného pouze u trestných činů nejnižší závažnosti, kde není zapotřebí přísnějšího postupu.⁶⁹

Dalším typem odklonu je odklon s výchovným působením, na jehož základě dochází k podmíněnému zastavení trestního stíhání a stanovení zkušební doby, v jejímž rámci na obviněného výchovně působí určitý subjekt, kterým je nejčastěji probační služba, a trestní stíhání je definitivně zastaveno pouze v případě, že se obviněný osvědčí, jinak se pokračuje v původním trestním řízení.⁷⁰ Takovým odklonem s výchovným působením je v rámci právního řádu České republiky podmíněné zastavení trestního stíhání a jeho alternativa (použitelná ve zkráceném přípravném řízení) podmíněné odložení podání návrhu na potrestání.

V rámci odklonu se společenskou intervencí je výchovné působení nahrazeno právě společenskou intervencí, a to například ve formě mimosoudního projednání daného činu.⁷¹ Tomuto typu odklonu se v českém právním řádu blíží fakultativní zastavení trestního stíhání na základě § 172 odst. 2 písm. b) TŘ, nicméně v tomto případě rozhodnutí mimosoudního orgánu není následkem schválení fakultativního zastavení trestního stíhání, ale jeho důvodem.

---

⁶⁷ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 97.

⁶⁸ § 172 odst. 2 TŘ; zejména § 172 odst. 2 písm. c) TŘ a navazující § 159a odst. 3 a 4 a § 188 odst. 2 a § 223 odst. 2 TŘ.

⁶⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 46.

⁷⁰ Tamtéž, s. 46.

⁷¹ Tamtéž, s. 49.

Trestní zákoník je založen na dualismu trestních sankcí, kdy hmotně-právními trestními sankcemi jsou pouze tresty a ochranná opatření,⁷² které jsou následkem trestní odpovědnosti pachatele a které mohou být uloženy až po vyslovení viny soudem. Odklony, jelikož jsou procesní povahy, jsou reakcí na spáchaný trestný čin a byť v jejich rámci nedochází k vyslovení rozhodnutí o vině a trestu, i tak obsahují prvky sankční povahy postihující obviněného, a to mnohdy citelněji, než hmotně-právní alternativní opatření.⁷³ Těmito prvky sankční povahy jsou například náhrada újmy poškozenému, zdržení se určité činnosti, odevzdání řidičského průkazu nebo složení peněžité částky určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, a proto odklony bývají někdy označovány jako „třetí kolej sankcí“,⁷⁴ vedle trestů a ochranných opatření. Nicméně na základě jejich procesní povahy nemohou rozšířit dualismus hmotně-právních trestních sankcí, a správně tak mají být označovány jako trestněprávní sankční opatření.⁷⁵

2.4 Podmínky schválení odklonu

V trestním právu existují určité zásady, které zajišťují ochranu práv obviněného,⁷⁶ a tak o vině a trestu za trestné činy může rozhodnout pouze soud,⁷⁷ zároveň každý, proti kterému je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla vyslovena jeho vina,⁷⁸ a konečně pak v rámci zásady spravedlivého procesu má obviněný právo na nezávislý a nestranný soud.⁷⁹ Standardní trestní řízení je proto zakončeno po provedení hlavního líčení rozhodnutím soudu o vině a trestu obviněného.

Naopak v odklonech, ačkoli mají pro obviněného materiálně obdobné důsledky, se hlavní líčení konat nemusí a často dochází k jejich schválení již státním zástupcem v přípravném řízení. To vše může vytvářet konflikt

---

⁷² § 36 TZ.

⁷³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 36.

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2016, s. 312.

⁷⁵ Tamtéž, s. 55.

⁷⁶ LICHNOVSKÝ, František. *Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti*. S. 2. Zpřístupněno z Aspi.

⁷⁷ Čl. 40 odst. 1 LZPS a čl. 90 Ústavy České republiky.

⁷⁸ Čl. 40 odst. 2 LZPS.

⁷⁹ Čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

s výše nastíněnými zásadami, a proto musí obviněný dobrovolně s takovým způsobem zakončení trestního řízení souhlasit, čímž se svých výše uvedených práv vzdává. Takový souhlas musí být učiněn způsobem nevzbuzujícím pochybnosti a uplatní se na něj obecné náležitosti podání upravené v § 59 TR. S ohledem na to jej lze samozřejmě vzít i zpět.

Pokud obviněný nesplní podmínky či jiná omezení uložené odklonem a v původním trestním řízení se pokračuje, tak i přes jeho souhlas a doznání k vině se považuje na základě zásady presumpce neviny za nevinného.

Jelikož při aplikaci odklonu často nedojde k hlavnímu líčení, v jehož rámci probíhá stěžejní dokazování a jelikož soud (případně státní zástupce) nevyslovuje při použití odklonu vinu, je další z podmínek pro schválení odklonu dobrovolné doznání viny obviněným, a to v různých formách – v rámci podmíněné zastavení trestního stíhání se jedná o doznání ke spáchání trestného činu, v případě narovnání se jedná o prohlášení o spáchání skutku.

Doznání zde do určité míry nahrazuje dokazování a stačí tak, pokud obsah doznání souhlasí s již opatřenými důkazy, s právní kvalifikací stíhaného trestného činu a pokud je doznání již opatřenými důkazy důvodně podloženo. V případě, že vzniknou rozpory mezi dosavadními důkazy a doznáním obviněného, odklon nemůže být schválen, respektive může být schválen až po odstranění těchto rozporů, tedy zpravidla po provedení hlavního líčení.

Schválení odklonu však není nárokové a jedná se tak sice o plnohodnotný, ale zároveň stále o fakultativní způsob zakončení trestního řízení. I za splnění zákonných podmínek záleží na úvaze soudu nebo v přípravném řízení státního zástupce, zda odklon schválí. I přesto se soud nebo státní zástupce musí ve své úvaze řídit zásadami trestního řízení, mezi něž patří i zásada hospodárnosti. Jak uvádí Sotolář: „*Soud by měl volit ten postup, který vede co nejrychleji k věcně správnému a spravedlivému rozhodnutí.*“⁸⁰ – tedy k takovému rozhodnutí, které za splnění veškerých zásad chrání zájmy obviněného, poškozeného i státu. Pokud jsou splněny podmínky pro aplikaci odklonu, měl by být schválen co nejdříve, nejlépe už v přípravném řízení.

---

⁸⁰ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 18.

V ideálních případech proto zpravidla odklonem dochází ke zrychlení a zjednodušení trestního řízení. Automaticky však aplikace odklonu zjednodušení a zrychlení řízení znamenat samozřejmě nemusí, v některých případech ho může, často z pohledu soudce, naopak ztížit a prodloužit,⁸¹ protože rozhodnout o odklonu a zajistit všechny podmínky pro jeho aplikaci nemusí být v některých případech jednoduché.

2.5 Odklony u mladistvých a právnických osob

Řízení ve věcech mladistvých se řídí zvláštní úpravou zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže (ZSVM), a v otázkách neupravených tímto zákonem se řídí obecnými trestními předpisy, tedy zejména trestním zákoníkem a trestním řádem.⁸² Nejinak je tomu i v případě odklonů, které jsou upraveny v desátém oddílu sedmého dílu zákona, v rámci zvláštních způsobů řízení, tedy v § 68 až 71 ZSVM.

Mladistvým lze uložit všechny odklony dle trestního řádu – podmíněné zastavení trestního stíhání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, narovnání, a také speciální druh odklonu, a to odstoupení od trestního stíhání,⁸³ které je upraveno v § 70 a 71 ZSVM.

Pro aplikaci všech odklonů (i těch upravených trestním řádem) musí mladistvý splnit další podmínky stanovené speciálně v § 68 ZSVM. První takovou podmínkou je dostatečné objasnění skutkového stavu, na jehož základě lze zcela důvodně podezřívat mladistvého ze spáchání konkrétního provinění, což je v podstatě jinými slovy řečená zásada materiální pravdy zakotvená trestním řádem.⁸⁴ Zdůrazněná je zde z toho důvodu, že odstoupení od trestního stíhání upravené v rámci zákona o soudnictví ve věcech mládeže tuto podmínku neupravuje, a navíc se v tomto případě mladistvý nemusí ani doznat nebo prohlásit svoji vinu, jako je tomu u ostatních odklonů.

Druhou podmínkou je připravenost mladistvého k uplatnění odklonu, tedy aby mladistvý nadále již netíhl k opakování trestné činnosti, ale napravit

---

⁸¹ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 762.

⁸² § 1 odst. 3 ZSVM.

⁸³ § 69 odst. 1 a 2 ZSVM.

⁸⁴ § 2 odst. 5 TŘ.

se.⁸⁵ Mladistvý tedy musí být připraven nést svoji odpovědnost za spáchaný čin a vypořádat se s jeho příčinami, a navíc se musí přičinit i o odstranění škodlivých následků spáchaného provinění. Nezbytnou součástí přijetí odpovědnosti mladistvým je v podstatě i jeho doznání ke spáchání takového činu, neboť nelze považovat mladistvého, který se nedozná, za připraveného nést svoji odpovědnost za spáchaný čin.⁸⁶ Navíc se mladistvý musí přičinit o odstranění škodlivých následků, ohledně kterých se analogicky použije jejich úprava účinné lítosti.⁸⁷ Jedná se i o ty následky, které nejsou obsaženy zaviněním.⁸⁸

V rámci odklonu ve věcech mladistvých lze navíc požadovat, aby se mladistvý obviněný zavázal k chování omezujícímu možnosti spáchání dalších provinění, a tedy jsou mu v podstatě stanoveny další povinnosti a případně i zákazy (například povinnost zúčastnit se programu vedoucího k navýšení jeho kvalifikace atp.), jejichž účelem je zajištění vedení řádného života.⁸⁹

Jelikož obviněný obecně nahrazuje v rámci odklonů i způsobenou újmu poškozenému, což u mladistvých většinou není možné, protože nemají z důvodu svého nízkého věku svůj vlastní příjem, může náhradu újmy zajistit i jiná osoba, což nejčastěji budou rodiče mladistvého obviněného.

V průběhu trestního řízení, tedy i v rámci odklonů, lze navíc mladistvému s jeho souhlasem uložit výchovná opatření,⁹⁰ která nahrazují přiměřená omezení a přiměřené povinnosti ve smyslu trestního zákoníku a trestního řádu. Možnostmi takových výchovných opatření jsou dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti, výchovná omezení a napomenutí s výstrahou.⁹¹

Pokud jde o právnické osoby, je situace následující. Řízení ve věcech právnických osob se taktéž řídí zvláštní úpravou, a to zákonem č. 418/2011

---

⁸⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 112.

⁸⁶ SOTOLÁŘ, Alexander. *K některým specifikům uplatnění zvláštních způsobů řízení v trestních věcech mladistvých*. *Trestněprávní revue*, 2004, č. 3, s. 68.

⁸⁷ § 33 TZ.

⁸⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2016, s. 445.

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 557.

⁹⁰ § 15 odst. 3 ZSVM.

⁹¹ § 15 odst. 2 ZSVM.

Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (TOPO). V otázkách neupravených tímto zákonem se, stejně jako v případě mladistvých, řídíme obecnými trestními předpisy, tedy zejména trestním zákoníkem a trestním řádem (nesmí to však být z povahy věci vyloučeno).⁹²

Jelikož TOPO sám o sobě neupravuje, ale ani nevylučuje užití odklonů, lze i v případě trestního řízení vedeného proti právnické osobě využít odklonů dle trestního řádu – a tedy podmíněného zastavení trestního stíhání, podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a narovnání, i když samozřejmě z podstaty právnických osob zde dochází k určitým odchylkám. Nicméně, nebylo tomu tak vždy. V počátcích trestní odpovědnosti právnických osob se polemizovalo, zda je vůbec možné s ohledem na povahu právnických osob využít principu odklonů – tj. zda se právnická osoba (resp. její zástupci) vůbec může k činu doznat, resp. prohlásit, že spáchala skutek, pro který je stíhána. Dále pak bylo sporným to, kdo takové doznání, resp. prohlášení, může učinit, a kdo může dát s užitím příslušného odklonu souhlas. V neposlední řadě pak zde vyvstávala otázka, jak se u právnických osob mohou uplatnit restorativní principy odklonů.

Z počátku existence trestní odpovědnosti právnických osob tak byla aplikace odklonů v jejich případech dokonce i zcela odmítána,⁹³ nicméně dnes je již Nejvyšším soudem ČR judikováno, že odklony je možné uplatnit i v případě obviněných právnických osob.⁹⁴ Jelikož se toto rozhodnutí týkalo podmíněného zastavení trestního stíhání, rozebereme s tím související otázky podrobněji v části této práce (podkapitola 2.6.1), která se týká konkrétně podmíněného zastavení trestního stíhání.

2.6 Jednotlivé druhy odklonů

Jak již bylo výše konstatováno, v rámci této práce je k odklonům přistupováno v rámci jejich užšího pojetí a za odklony proto jsou považovány následující: a) podmíněné zastavení trestního stíhání a jeho alternativa ve zkráceném přípravném řízení – podmíněné odložení návrhu na potrestání, b) odstoupení od trestního stíhání v případě mladistvých a c) narovnání.

---

⁹² § 1 odst. 2 TOPO.

⁹³ TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 101.

⁹⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014.

Narovnání, jakožto hlavnímu tématu této práce, pak bude věnována samostatná kapitola 4. S ohledem na to pak budou v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání a odstoupení od trestního stíhání podrobněji rozebrány ty jejich rysy, které jsou odlišné od narovnání, a ty společně s narovnáním budou podrobně řešeny ve vlastní kapitole 4., věnující se právě narovnání.

2.6.1 Podmíněné zastavení trestního stíhání

Podmíněné zastavení trestního stíhání se stalo prvním odklonem zakotveným v českém právním řádu, a to s účinností od 1. ledna 1994. Stalo se tak základě zákona č. 292/1993 Sb.

Podmíněné zastavení trestního stíhání je upraveno v § 307 a 308 trestního řádu a jeho podstatou je odklonění trestního řízení vedoucí k dočasnému zastavení trestního stíhání po zkušební dobu a v případě, že se obviněný v rámci zkušební doby osvědčí (tedy splní stanovené povinnosti a závazky), je trestní stíhání zastaveno definitivně. V opačném případě se pokračuje v původně vedeném trestním řízení.

Řízení o podmíněném zastavení trestního stíhání je fakultativní způsob trestního řízení, tedy i za splnění zákonem stanovených podmínek záleží na úvaze soudu nebo státního zástupce, zda takové rozhodnutí považuje za dostačující a přiměřené. Může k němu být přistoupeno na návrh obviněného, poškozeného, ale i dalších subjektů jako například probačního úředníka nebo mediátora, a rovněž může být zahájeno i bez návrhu.⁹⁵ O schválení rozhoduje soudce nebo státní zástupce usnesením, nicméně v případě zamítnutí žádosti rozhodnutí vydáváno není. Odůvodnění tohoto zamítnutí by však mělo být součástí prvního následujícího meritorního rozhodnutí v daném trestním řízení.⁹⁶

---

⁹⁵ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 780.

⁹⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 86.

a) **Obligatorní podmínky pro schválení podmíněného zastavení trestního stíhání**

Pro rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je potřeba splnit řadu podmínek. Aplikace podmíněného zastavení trestního stíhání je možná pouze v řízení o přečinu⁹⁷ a obviněný musí s takovým způsobem vyřízení trestní věci souhlasit,⁹⁸ protože podmíněné zastavení trestního stíhání není standardním průběhem trestního řízení, a ze stejného důvodu může vzít obviněný svůj souhlas i zpět. Souhlas poškozeného vyžadován není a soud nebo státní zástupce tak může rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání i proti vůli poškozeného.

Další podmínkou je dobrovolné doznání obviněného ke spáchání skutku,⁹⁹ v jehož rámci se musí doznat ke všem skutkovým okolnostem, které naplňují znaky přečinu, a to včetně zavinění a protiprávnosti, aniž by však musel konstatovat, že je vinen daným činem. Jedinou možnou formou doznání je doznání učiněné v rámci výslechu, který musí splnit procesní náležitosti upravené v § 91 až 95 TŘ. Jiné formy doznání (například doznání uvedené v úředním záznamu) nejsou v tomto případě použitelné. Doznání musí odpovídat dosavadnímu vyšetřování a provedeným důkazům, musí být učiněné v takovém rozsahu, aby objasnilo skutkový stav bez důvodných pochybností a aby mohlo být rozhodnuto o podmíněném zastavení trestního stíhání.¹⁰⁰ Pokud o pravdivosti doznání vzniknou důvodné pochybnosti, nemůže být o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodnuto až do odstranění těchto nejasností (které však mohou být odstraněny až v hlavním líčení).¹⁰¹ Takto provedené doznání obviněného může být v případě neosvědčení se ve zkušební době použito v pokračujícím trestním řízení jako důkaz.¹⁰²

Poslední podmínkou je v případě vzniku majetkové škody poškozenému její náhrada ze strany obviněného, který tak může učinit již před samotným rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání,

---

⁹⁷ § 307 odst. 1 TŘ.

⁹⁸ § 307 odst. 1 TŘ.

⁹⁹ § 307 odst. 1 písm. a) TŘ.

¹⁰⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 64.

¹⁰¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3480–3481.

¹⁰² FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRIVNA, T. a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2015, s. 786.

nebo až v rámci zkušební doby na základě dohody uzavřené mezi poškozeným a obviněným. Rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání lze i v případě, kdy majetková škoda sice vznikla, ale poškozený ji neuplatňuje, a tudíž nemusí být ani nahrazena.¹⁰³ Analogicky k majetkové škodě musí být vydáno i bezdůvodné obohacení.¹⁰⁴ Řešení náhrady nemajetkové újmy v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání není upraveno, protože její vyčíslení by mohlo prodloužit trestní řízení. Nicméně její dobrovolné náhradě ze strany obviněného nic nebrání.

Za splnění všech výše uvedených podmínek může soud nebo v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o podmíněném zastavení trestního stíhání, pokud lze takové rozhodnutí považovat za dostačující vzhledem k osobě obviněného, jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu.¹⁰⁵ Jedná se o procesní korektiv, kterým je zúžen poměrně široký pojem přečinů, u kterých lze podmíněné zastavení trestního stíhání schválit.

Navíc k výše uvedeným podmínkám lze obviněnému uložit ještě povinnost dodržovat přiměřená omezení a povinnosti, které by ho měly směřovat k vedení řádného života.¹⁰⁶ Jelikož tyto omezení a povinnosti nemají v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání vlastní úpravu, použije se analogicky jejich úprava pro podmíněné upuštění od potrestání s dohledem v § 48 odst. 4 TZ, a bude se jednat například o podrobení se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace nebo o zdržení se požívání alkoholických nápojů a jiných návykových látek.

b) Fakultativní podmínky schválení „přísnějšího“ podmíněného zastavení trestního stíhání

Od 1. září 2012 zná trestní řád novou, pachatele více postihující, verzi podmíněného zastavení trestního stíhání, v jejímž rámci lze v případě, že je to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho

---

¹⁰³ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 52.

¹⁰⁴ § 307 odst. 1 písm. b) a c) TŘ.

¹⁰⁵ § 307 odst. 1 písm. c) alinea 2 TŘ.

¹⁰⁶ § 307 odst. 6 TŘ.

spáchání anebo poměry obviněného,¹⁰⁷ uložit pachateli další dvě podmínky, a to i současně.¹⁰⁸

První takovou podmínkou je zdržení se ve zkušební době určité činnosti, v souvislosti s níž se obviněný dopustil přečinu.¹⁰⁹ Jelikož ustanovení podmíněného zastavení trestního stíhání tyto činnosti neupravuje, použije se analogicky ustanovení alternativního trestu zákazu činnosti,¹¹⁰ v jehož rámci lze uložit zákaz výkonu zaměstnání, povolání nebo funkce, případně zákaz takové činnosti, ke které je třeba zvláštního povolení, nebo jejíž výkon upravuje jiný právní předpis. V případě podmíněného zastavení trestního stíhání je možné navíc zakázat i další činnosti, jako je například chov psů, které by v rámci trestu zákazu činnosti zakázány být nemohly,¹¹¹ nicméně nejčastějším případem zákazu činnosti v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání je zákaz řízení motorových vozidel.¹¹²

Druhou podmínkou je složení peněžitě částky, která nesmí být zjevně nepřiměřená závažnosti přečinu, určené státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, kterým je zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů.¹¹³ Zároveň i v rámci této „přísnější“ verze podmíněného zastavení trestního stíhání lze uložit přiměřená omezení a povinnosti.¹¹⁴

c) Rozhodnutí o schválení podmíněného zastavení trestního stíhání

Pokud jsou výše uvedené podmínky splněny, soud nebo v přípravném řízení státní zástupce mezitímně rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání a zároveň stanoví zkušební dobu na šest měsíců až dva roky, v případě „přísnější“ verze až na dobu pěti let.¹¹⁵ Uložený zákaz činnosti nebo přiměřená omezení a povinnosti se ukládají na celé trvání zkušební doby, a jelikož se obviněný dozví délku zkušební doby až v rozhodnutí, nikoli předtím, může být

---

¹⁰⁷ § 307 odst. 2 TŘ.

¹⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7.vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3486.

¹⁰⁹ § 307 odst. 2 písm. a) TŘ.

¹¹⁰ § 73 odst. 3 TZ.

¹¹¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 75.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7.vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3490–3491.

¹¹³ § 307 odst. 2 písm. b) TŘ.

¹¹⁴ § 307 odst. 6 TŘ.

¹¹⁵ § 307 odst. 3 TŘ.

až pětiletý zákaz činnosti poměrně nepříjemný překvapením. Nicméně, i po tomto mezitímním rozhodnutí může obviněný vzít svůj souhlas s podmíněným zastavením trestního stíhání zpět.

Kontrola obviněného v rámci zkušební doby nemá speciální úpravu, a bude se tak řídit analogicky úpravou vztahující se k podmíněnému odsouzení.¹¹⁶ Pokud obviněný po dobu stanovené zkušební doby vedl řádný život a splnil všechny uložené povinnosti, omezení a závazky, soud nebo státní zástupce meritorně rozhodne do jednoho roku od uplynutí zkušební doby o tom, že se obviněný osvědčil, a právní mocí takového rozhodnutí dojde k definitivnímu zastavení trestního stíhání a k vytvoření překážky *rei iudicatae*.¹¹⁷ Pokud se obviněný neosvědčí, o čemž lze rozhodnout i během zkušební doby, bude se pokračovat v původním trestním stíhání, případně může být zkušební doba výjimečně prodloužena, a to až o jeden rok, nicméně i přesto nesmí v součtu překročit pět let (maximální délka zkušební doby).¹¹⁸ Pokud soud nebo státní zástupce o osvědčení se obviněného nerozhodne, má se uplynutím jednoho roku po zkušební době za to, že se obviněný osvědčil,¹¹⁹ nicméně tato skutečnost (tedy uplynutí jednoho roku s absencí rozhodnutí) nesmí být zaviněna obviněným.¹²⁰

Důvodem pro rozhodnutí o neosvědčení se může být například i spáchání dalšího trestného činu, nicméně v tomto případě je potřeba vyčkat až na nové rozhodnutí, protože do té doby se obviněný vzhledem k tomuto novému skutku považuje na základě presumpce nevinoty za nevinného. Pokud se tak stane a obviněný je v rámci zkušební doby odsouzen za jiný trestný čin, nejedná se o recidivu, ale o vícečinný souběh trestných činů, protože druhý trestný čin byl spáchán ještě předtím, než byl vyhlášen odsuzující rozsudek nebo než byl doručen trestní příkaz prvního trestného činu, a proto soud uloží souhrnný trest¹²¹ (což je pro pachatele příznivější, než kdyby situace byla posouzena jako recidiva).¹²²

---

¹¹⁶ § 329 TŘ.

¹¹⁷ § 308 odst. 3 TŘ; § 11 odst. 1 písm. h) TŘ.

¹¹⁸ § 308 TŘ.

¹¹⁹ § 308 odst. 2 TŘ.

¹²⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 81.

¹²¹ § 43 odst. 2 TZ.

¹²² ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 81-82.

Jednou z výhod podmíněného zastavení trestního stíhání je z pohledu obviněného i způsob evidence tohoto odklonu v Rejstříku trestů. Jak stanoví zákon č. 169/1994 Sb., o rejstříku trestů (ZRT), informace o podmíněném zastavení trestního stíhání se sice evidují v Rejstříku trestů,¹²³ nicméně se uvádějí pouze v opise z evidence Rejstříku trestů,¹²⁴ nikoli ve výpise.¹²⁵ Evidence ve vztahu k probíhající zkušební době atd. je vedena na podkladě zpráv od orgánů činných v trestním řízení v souladu s ust. § 8 a 9 ZRT, přičemž po doručení rozhodnutí o tom, že se obviněný osvědčil, resp. po uplynutí jednoho roku do skončení zkušební doby,¹²⁶ se údaje z této evidence vyřazují.

d) Opravné prostředky

Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání je stížnost s odkladným účinkem, kterou může podat obviněný, poškozený a v případě, že o podmíněném zastavení trestního stíhání rozhodne soud, i státní zástupce.¹²⁷ Mimořádnými opravnými prostředky jsou stížnost pro porušení zákona¹²⁸ a návrh na obnovu řízení.¹²⁹

e) Podmíněné zastavení trestního stíhání u mladistvého a u právnické osoby

Podmíněné zastavení trestního stíhání je možné aplikovat i u právnických osob a u mladistvých. Zatímco zákon o trestní odpovědnosti právnických osob podmíněné zastavení trestního stíhání zvlášť neupravuje, i když určité odlišnosti zde z povahy právnických osob nalezneme, úprava mladistvých řadu změn oproti trestnímu řádu obsahuje.

Pokud jde o mladistvé, samozřejmě se zároveň uplatní všechny odlišnosti na základě § 68 ZSVM a možnost uložení ochranných opatření. Další omezení lze najít v rámci závazku zdržení se určité činnosti, která je u

---

¹²³ § 2c písm. c) ZRT.

¹²⁴ § 10 odst. 4 ZRT.

¹²⁵ *A contrario* § 13 ZRT.

¹²⁶ § 9 ZRT.

¹²⁷ § 308 odst. 7 TŘ.

¹²⁸ § 266 až 276 TŘ.

¹²⁹ § 277 až 289 TŘ.

trestního opatření zákazu činnosti mladistvého¹³⁰ omezena, a to tak, že nelze uložit zákaz takové činnosti, kterou mladistvý potřebuje k přípravě na své povolání, a stejné omezení je tak aplikováno i u podmíněného zastavení trestního stíhání.

Další změna oproti standardní verzi podmíněného zastavení trestního stíhání v trestním řádu je u podmínky uložení povinnosti složit peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti, kterou lze stejně jako u peněžitého opatření mladistvého¹³¹ uložit pouze výjimečně, a to z toho důvodu, že mladiství většinou nemají vlastní příjem a finanční prostředky.¹³²

Posledními změnami u mladistvých je omezení zkušební doby „přísnější“ verze podmíněného zastavení trestního stíhání na maximální délku tří let¹³³ a rozšíření subjektů, které mohou podat stížnost proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání (a jsou jimi orgán sociálně-právní ochrany dětí, příbuzní v pokolení přímém, sourozenci mladistvého, osvojitel, manžel a druh).¹³⁴

Nyní se krátce zastavme u využití odklonu podmíněného zastavení trestního stíhání v případě právnických osob. Jak bylo již zmíněno, Nejvyšší soud ČR řešil,¹³⁵ zda podmíněné zastavení trestního stíhání (a nepřímou obecně odklony) může být uloženo i v případě trestního stíhání právnických osob, a to i přesto, že zákon o trestní odpovědnosti právnických osob žádné odchylky neupravuje. Nejvyšší soud ČR řešil zejména dvě otázky: 1) kdo může za právnickou osobu učinit doznání k činu, a 2) kdo může za právnickou osobu udělit souhlas s podmíněným zastavením trestního stíhání.

Co se týká samotného doznání, Nejvyšší soud ČR judikoval, že doznání za právnickou osobu učiní fyzická osoba, která jednala jménem právnické osoby¹³⁶ a která je v daném případě souběžně stíhána za stejný trestný čin. Nicméně, na základě tohoto řešení zůstává nezodpovězená otázka, kdo učiní

---

¹³⁰ § 26 odst. 3 ZSVM.

¹³¹ § 27 ZSVM.

¹³² ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016, s. 50.

¹³³ § 69 odst. 2 ZSVM.

¹³⁴ § 72 odst. 1 a odst. 2 ZSVM.

¹³⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014.

¹³⁶ § 8 odst. 1 a 2 TOPO.

toto doznání v případě, kdy se nezjistí příslušná odpovědná fyzická osoba a trestně stíhána je pouze samotná právnická osoba?¹³⁷

V rámci druhé otázky řešil Nejvyšší soud aplikaci § 34 odst. 4 TOPO, na jehož základě nemůže úkony v trestním řízení konat osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci, a na jehož základě tedy není možné, aby stejná fyzická osoba, která učinila doznání, zároveň mohla s aplikací podmíněného zastavení trestního stíhání vyslovit souhlas. Nejvyšší soud ČR rozhodl, že v takovém případě může souhlas s aplikací tohoto odklonu vyslovit jiná fyzická osoba, která je také oprávněna konat úkony za obviněnou právnickou osobu, a zároveň není samostatně obviněná.¹³⁸

V souvislosti s využitím tohoto typu odklonu v případě právnické osoby vyvstává ještě další otázka, a sice zda je možné právnické osobě uložit ve zkušební době na základě § 307 odst. 6 TŘ přiměřená omezení a povinnosti směřující k tomu, aby vedla řádný život, jelikož právnická osoba z důvodu své povahy nemůže naplnit tento žádaný účel. Jan Zůbek se domnívá, že za použití základních zásad trestního práva, tedy zásady přiměřenosti, zásady rychlého procesu a zásady zajištění práv poškozeného, je možné tato omezení a povinnosti aplikovat i u právnických osob, nicméně účelem nebude vedení řádného života jako u osob fyzických, ale „*řádné fungování právnické osoby v souladu s právními předpisy, tzn. aby práva a povinnosti byly realizovány poctivě (§ 6 obč. zák.) a bez konfliktu s dobrými mravy a veřejným pořádkem (§ 1 odst. 2 obč. zák.)*.“¹³⁹

f) Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání

S účinností od 1. ledna 2002 bylo zákonem č. 265/2001 Sb. zavedeno do českého právního řádu zkrácené přípravné řízení, jehož úpravu nalezneme v § 179a a násl. TŘ a jehož úkolem je zrychlit trestní řízení u méně závažných trestných činů. Nicméně, trestní stíhání je v tomto případě zahájeno až podáním návrhu na potrestání soudu, a v rámci zkráceného přípravného řízení tak existuje pouze podezřelý (a nikoli obviněný) a právě z tohoto důvodu nebylo možné v rámci zkráceného přípravného řízení aplikovat odklony.

¹³⁷ ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 228.

¹³⁸ § 34 odst. 1, 2 a 5 TOPO.

¹³⁹ ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 230.

Tento nedostatek byl odstraněn zákonem č. 283/2004 Sb., který s účinností od 1. července 2004 zavedl na základě § 179c odst. 2 písm. h) TŘ podmíněné odložení věci podle § 179g TŘ, tedy podmíněné odložení podání návrhu na potrestání jako nový druh odklonu.¹⁴⁰

Podmíněné odložení podání návrhu na potrestání je v podstatě alternativou podmíněného zastavení trestního stíhání, a jedinou jeho odlišností je pouze jeho přizpůsobení zkrácenému přípravnému řízení (tedy to, že je možné uložit tento odklon pouze u těch trestných činů, které mohou být projednány ve zkráceném přípravném řízení, a že rozhodovat o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání může pouze státní zástupce). V ostatních aspektech a rysech je tento odklon naprosto stejný jako jeho protějšek – podmíněné zastavení trestního stíhání, nicméně je upraven zvlášť a na úpravu podmíněného zastavení trestního stíhání navíc ani žádným způsobem neodkazuje.

Pokud jde o evidenci podmíněného odložení podání návrhu na potrestání v Rejstříku trestů, je postupováno analogicky jako v případě podmíněného zastavení trestního stíhání (viz podkapitola 2.6.1 písm. c) této práce).

2.6.2 Odstoupení od trestního stíhání mladistvého

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže na základě § 70 a 71 zavedl do našeho právního řádu s účinností od 1. ledna 2004 další typ odklonu, a to odstoupení od trestního stíhání. Podstatou tohoto institutu je za splnění stanovených podmínek definitivní zastavení trestního stíhání, které navíc oproti ostatním typům odklonů obsahuje méně prvků sankční povahy, a přibližuje se tak fakultativnímu zastavení trestního stíhání.¹⁴¹

Stejně jako u podmíněného zastavení trestního stíhání lze rozhodnout usnesením o odstoupení od trestního stíhání i bez návrhu. Zároveň na uplatnění tohoto institutu i za splnění zákonných podmínek není právní nárok, a záleží tak pouze na uvážení soudu (v přípravném řízení státního zástupce), zda tak rozhodne.

---

¹⁴⁰ § 179g a 179h TŘ.

¹⁴¹ ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016, s. 54-55.

a) Podmínky pro schválení odstoupení od trestního stíhání

Odstoupení od trestního stíhání, jelikož se jedná o nejmírnější druh odklonu, může být použito také u nejužšího okruhu trestných činů, a to u provinění (trestné činy spáchané mladistvými) s horní hranicí trestní sazby nejvýše tři roky, za předpokladu splnění procesního korektivu, který stanoví, že odstoupení od trestního stíhání lze uložit pouze z důvodu chybějícího veřejného zájmu na dalším stíhání mladistvého, s přihlédnutím k povaze a závažnosti provinění a osobě mladistvého, a navíc trestní stíhání nesmí být účelné a potrestání nesmí být nutné k odvrácení mladistvého od páchaní dalších provinění.¹⁴² Tyto výše uvedené podmínky jsou obligatorní, a musí tak být pro případ využití tohoto institutu splněny vždy.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže upravuje navíc ještě fakultativní podmínky,¹⁴³ za jejichž splnění by se mělo odstoupení od trestního stíhání aplikovat především. Takovými podmínkami jsou úspěšně vykonaný vhodný probační program, alespoň částečné nahrazení škody způsobené proviněním za souhlasu poškozeného, alespoň částečné vydání bezdůvodného obohacení za souhlasu poškozeného a případně vyslovení napomenutí s výstrahou mladistvému, pokud lze toto řešení považovat z hlediska účelu řízení za dostatečné.

S odstoupením od trestního stíhání lze zároveň určit opatření, která mladistvý musí splnit. Může se jednat například o stanovení výchovného omezení nebo stanovení povinnosti splnit převzatý závazek.¹⁴⁴

b) Rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání

Odstoupení od trestního stíhání tedy může být využito jako tzv. prostý odklon, tedy bez jakýchkoli podmínek sankční povahy, anebo může být využito jako odklon se společenskou intervencí, a to v případě, kdy je v rámci odklonu uloženo napomenutí s výstrahou.¹⁴⁵ V tomto případě lze nechat

---

¹⁴² § 70 odst. 1 ZSVM.

¹⁴³ § 70 odst. 3 ZSVM.

¹⁴⁴ ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 572.

¹⁴⁵ § 70 odst. 3 ZSVM.

postižení mladistvého jeho zákonnému zástupci, opatrovníku, škole nebo výchovnému zařízení, což je právě onou společenskou intervencí.¹⁴⁶

Rozhodnutí o odstoupení od trestního stíhání má formu usnesení a obsahuje zároveň i výrok o zastavení trestního stíhání pro daný skutek,¹⁴⁷ čímž rovnou a přímo dochází k rozhodnutí ve věci samé a k vytvoření překážky *rei iudicatae*.

Zvláštností tohoto odklonu je, že mladistvý k jeho schválení nemusí vyjádřit souhlas, a zároveň ještě i po jeho schválení může prohlásit, že na projednání věci trvá. V případě nesouhlasu mladistvého s takovýmto řešením věci se pokračuje v původním trestním řízení, které je standardně zakončeno rozhodnutím soudu – ale v tomto případě pouze rozhodnutím o vině a nikoli zároveň o trestu – a tedy mladistvému nemůže být uloženo žádné trestní opatření (nicméně například ochranná nebo výchovná opatření uložít lze).¹⁴⁸

Poškozený má při odstoupení od trestního stíhání slabší postavení než v ostatních typech odklonů, neboť jeho souhlas s využitím tohoto odklonu není vyžadován, nahrazení škody a vydání bezdůvodného obohacení není obligatorní podmínkou tohoto odklonu a stížnost může poškozený podat pouze v určitých případech. Mladistvý tedy nemusí v rámci odstoupení od trestního stíhání uhradit újmu v plné výši, nicméně musí být připraven (kromě jiného) přičinit se o odstranění škodlivých následků spáchaného provinění, tedy musí projevit alespoň konkrétní snahu, která by značila, že újma bude dle jeho schopností uhrazena alespoň postupně.¹⁴⁹

Po právní moci usnesení o odstoupení od trestního stíhání se na mladistvého hledí v rámci zásady presumpce nevinny, jako by nebyl odsouzen. Navíc se toto rozhodnutí eviduje v Rejstříku trestů jako skutečnost významná pro trestní řízení podle zákona č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů,

---

¹⁴⁶ § 20 odst. 2 ZSVM.

¹⁴⁷ § 70 odst. 2 ZSVM.

¹⁴⁸ ŠČERBA, Filip., COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016, s. 59.

¹⁴⁹ SOTOLÁŘ, Alexander. *Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých*. *Trestněprávní revue*, 2004, č. 6, s. 178.

a tedy lze tuto informaci nalézt v opise z evidence Rejstříku trestů,¹⁵⁰ nikoli však ve výpise z evidence Rejstříku trestů.¹⁵¹

c) Opravné prostředky

Řádným opravným prostředkem proti usnesení o odstoupení od trestního stíhání je stížnost s odkladným účinkem, kterou může podat mladistvý, a pokud takové rozhodnutí učinil soud, tak i státní zástupce¹⁵² a poškozený. Poškozený však nemůže stížnost podat v případech, kdy o odstoupení od trestního stíhání rozhodoval státní zástupce v přípravném řízení, a jeho postavení oproti mladistvému obviněnému, který může podat stížnost kdykoli,¹⁵³ je tak za této situace výrazně omezeno. Stížnost mohou navíc podat i další osoby, a to například orgán sociálně právní ochrany dětí, který ji může podat pouze ve prospěch mladistvého, anebo škola či výchovné zařízení, na které bylo přeneseno potrestání mladistvého v rámci napomenutí s výstrahou.¹⁵⁴

Dovolání¹⁵⁵ a návrh na obnovu řízení¹⁵⁶ jako mimořádné opravné prostředky nelze proti usnesení o odstoupení od trestního stíhání podat, nicméně ministr spravedlnosti je oprávněn i v tomto případě podat stížnost pro porušení zákona.¹⁵⁷

---

¹⁵⁰ § 10 odst. 4 ZRT.

¹⁵¹ *A contrario* § 13 ZRT.

¹⁵² § 70 odst. 4, § 62 odst. 3, § 65 odst. 3 a § 66 odst. 2 ZSVM.

¹⁵³ § 70 odst. 4 ZSVM.

¹⁵⁴ § 72 odst. 1 ZSVM.

¹⁵⁵ *A contrario* § 265a a § 265b TŘ.

¹⁵⁶ *A contrario* § 277 TŘ.

¹⁵⁷ § 266 a násl. TŘ.

3. Narovnání – základní charakteristika

K zavedení institutu narovnání do českého právního řádu vedly stejné důvody jako k zavedení ostatních alternativních opatření, tedy zejména nedostatečná kapacita orgánů činných v trestním řízení a věznic za současné vysoké míry recidivy.¹⁵⁸ Narovnání bylo do českého trestního práva zavedeno zákonem č. 152/1995 Sb., s účinností od 1. září 1995, a to jako druhý typ odklonu (následující po podmíněném zastavení trestního stíhání).

Narovnání představuje dohodu mezi obviněným a poškozeným, která slouží k urovnání konfliktu způsobeného spáchaným přečinem a která za splnění zákonem stanovených podmínek (§ 309 až 314 TŘ) vede k současnému definitivnímu zastavení trestního stíhání. Za splnění těchto podmínek může být narovnání schváleno soudem nebo v přípravném řízení státním zástupcem, pokud takový postup považují vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům za dostačující. Ve zkratce zde dochází, jak uvádí Sotolář, k tomu, že: „*Místo trestu nebo hrozby dalším trestním stíháním se zde tedy využívá k působení na pachatele možnost odčerpát mu určité významné majetkové hodnoty a využít je ve prospěch toho, kdo byl nejvíce a bezprostředně trestným činem poškozen, a k obecnému blahu.*“¹⁵⁹

3.1 Přečin vs. zločin

Institut narovnání mohl být dříve aplikován na základě § 309 TŘ u trestných činů s horní hranicí trestní sazby nepřevyšující pět let, ať už se jednalo o úmyslné nebo nedbalostní trestné činy. V rámci rekodifikace trestního zákoníku došlo k vytvoření nových kategorií trestných činů – přečinů a zločinů, a zároveň došlo k navýšení trestních sazeb trestu odnětí svobody u řady nedbalostních trestných činů, na které již narovnání ve svém

¹⁵⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb.

¹⁵⁹ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 82.

dosavadním rozsahu nemohlo být použito (ač by tyto trestné činy byly pro takové zakončení trestního řízení vhodné).¹⁶⁰

Novelizace narovnání provedená s účinností od 1. ledna 2010 zákonem č. 41/2009 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím trestního zákoníku, pak reagovala na výše uvedené změny a nově umožnila schválit narovnání u všech přečinů.

Trestní zákoník tedy v současnosti upravuje dvě kategorie trestného činu, a to přečiny a zločiny,¹⁶¹ a narovnání je možné schválit pouze v řízení o přečinu. Definici přečinu nalezneme v § 14 odst. 2 trestního zákoníku, kde se stanoví, že přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let, a to včetně této hranice pěti let. U nedbalostních trestných činů tedy není jakékoliv omezení výše trestní sazby trestu odnětí svobody, a tak teoreticky lze schválit narovnání například i u těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti¹⁶² nebo u nedbalostního usmrcení,¹⁶³ kde horní hranice trestní sazby je až osm let. Z tohoto důvodu přistupuje jako podpůrný nástroj i procesní korektiv, který stanoví, že soud nebo státní zástupce musí považovat narovnání za dostatečný způsob vyřízení věci, a jen tehdy jej lze využít a schválit.

Pro určení toho, zda předmětný skutek je přečinem nebo zločinem, je důležitá jeho právní kvalifikace uvedená v procesních úkonech jednotlivých fází trestního řízení, která se však může v průběhu trestního řízení měnit. Těmito úkony jsou v přípravném řízení usnesení o zahájení trestního stíhání,¹⁶⁴ ve zkráceném přípravném řízení je to sdělení podezřelému na začátku jeho výslechu, o kterém je sepsán záznam do protokolu,¹⁶⁵ anebo též návrh policejního orgánu státnímu zástupci, pokud zkrácené přípravné řízení provedl policejní orgán;¹⁶⁶ pokud dochází ke schválení narovnání až v řízení před soudem, tak soud vychází ze žalobního návrhu obžaloby,¹⁶⁷ případně pokud předcházelo zkrácené přípravné řízení, tak vychází z návrhu

¹⁶⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb.

¹⁶¹ § 14 odst. 1 TZ.

¹⁶² § 147 odst. 3 TZ.

¹⁶³ § 143 odst. 3 TZ.

¹⁶⁴ § 160 TR.

¹⁶⁵ § 179b odst. 3 TR.

¹⁶⁶ § 179c odst. 1 TR.

¹⁶⁷ § 177 písm. c) TR.

na potrestání.¹⁶⁸ Právní kvalifikace se navíc může měnit i v samotném řízení před soudem, který se může v rámci právní kvalifikace skutku odchýlit od obžaloby, respektive od návrhu na potrestání.¹⁶⁹

Trestní sazby trestu odnětí svobody mohou být z taxativně stanovených důvodů sníženy nebo zvýšeny, a to v souvislosti s uložením úhrnného nebo souhrnného trestu,¹⁷⁰ spácháním trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny,¹⁷¹ mimořádným snížením trestu odnětí svobody¹⁷² a v souvislosti s mimořádným zvýšením trestu odnětí svobody.¹⁷³ Tyto úpravy výše trestní sazby trestu odnětí svobody však nehrají v rámci kvalifikace trestného činu jakožto přečinu či zločinu žádnou roli, a kategorie se tedy stanovuje podle základní trestní sazby uvedené ve zvláštní části trestního zákoníku u jednotlivých skutkových podstat trestných činů.

Jelikož schválením narovnání dochází i k současnému zastavení trestního stíhání, které vytváří překážku *rei iudicatae*, musí být narovnání schváleno ohledně celého skutku. Proto v případě jednočinného souběhu dvou a více trestných činů může být narovnání schváleno pouze v případě, že všechny tyto trestné činy v jednočinném souběhu jsou přečiny.

3.2 Obviněný a poškozený

Obviněný je procesně-právní pojem, upravený v § 32 TŘ, který za obviněného označuje toho, kdo je podezřelým ze spáchání trestného činu a zároveň proti němu bylo zahájeno trestní stíhání.¹⁷⁴ Trestní stíhání se zahajuje okamžikem doručení usnesení o zahájení trestního stíhání podezřelému, případně ve zkráceném přípravném řízení okamžikem doručení návrhu na potrestání soudu¹⁷⁵ nebo doručením návrhu na schválení dohody o vině a trestu soudu.¹⁷⁶ Pojem „obviněný“ je navíc často využíván i jako legislativní zkratka

---

¹⁶⁸ § 179d TŘ.

¹⁶⁹ § 220 odst. 3 TŘ.

¹⁷⁰ § 43 TZ.

¹⁷¹ § 107 a 108 TZ.

¹⁷² § 58 TZ.

¹⁷³ § 59 TZ.

¹⁷⁴ § 160 odst. 1 TŘ.

¹⁷⁵ § 314b odst. 1 TŘ.

¹⁷⁶ § 179b odst. 5 TŘ.

pro obžalovaného a odsouzeného, pokud z povahy věci nevyplývá něco jiného.¹⁷⁷

Obžalovaným se obviněný stává v momentě nařízení hlavního líčení¹⁷⁸ a následně právní mocí odsuzujícího rozsudku se stává odsouzeným.¹⁷⁹

Trestní řád nijak neomezuje, kdo může nebo nemůže být obviněným, a obviněným tak může být každá fyzická osoba bez ohledu na stav své svéprávnosti a může jím být i osoba mladší patnácti let, pokud její trestní stíhání bylo zahájeno omylem, a to až do obligatorního zastavení trestního stíhání.¹⁸⁰

Procesní způsobilost, tedy způsobilost samostatně provádět procesní úkony, také není trestním řádem omezena, a tak může obviněný – fyzická osoba uplatňovat svá procesní práva i v případě, je-li jeho svéprávnost omezena,¹⁸¹ nicméně z povahy tohoto omezení trestní řád poskytuje ochranu v podobě opatrovníka obviněného¹⁸² nebo institutu nutné obhajoby.¹⁸³

Na základě těchto ustanovení je tak subjektem pro účely narovnání obviněný, a to od zahájení trestního stíhání až do nabytí právní moci odsuzujícího rozsudku, a v případě zkráceného přípravného řízení je takovým subjektem i podezřelý.

Poškozený je dalším obligatorním subjektem narovnání, jelikož bez jeho existence nelze narovnání schválit. U trestných činů, kde není konkrétní subjekt poškozeného, jako je tomu například u nedovoleného ozbrojování,¹⁸⁴ nelze proto narovnání schválit, a to i přesto, že se jedná o přečin.

Poškozený v trestním řízení obecně, tak jak ho upravuje § 43 odst. 1 TŘ, je ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil. Poškozeným může být každá fyzická osoba od narození až do smrti, a také již počaté dítě, pokud to vyhovuje jeho zájmům

---

¹⁷⁷ § 12 odst. 7 TŘ.

¹⁷⁸ § 12 odst. 8 TŘ.

¹⁷⁹ § 12 odst. 9 TŘ.

¹⁸⁰ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GRIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 118.

¹⁸¹ § 33 odst. 1 TŘ.

¹⁸² § 34 TŘ.

¹⁸³ § 36 TŘ.

¹⁸⁴ § 279 TZ.

a narodí se živé.¹⁸⁵ Pro uplatnění svých práv musí být fyzická osoba plně svéprávná, jinak tato práva budou uplatňovat na základě § 45 TŘ její zákonný zástupce nebo opatrovník, případně se může poškozený nechat zastoupit zmocněncem.¹⁸⁶ Plně svéprávnou se fyzická osoba stane zletilostí, tedy dovršením osmnáctého roku věku, uzavřením manželství nebo přiznáním svéprávnosti na základě rozhodnutí soudu. Plná svéprávnost může být následně opět omezena.¹⁸⁷

Poškozený naopak podle § 43 odst. 2 TŘ není ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem.

Standardně na základě § 45 odst. 3 TŘ přecházejí práva, která souvisí s uplatněním nároku na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení, i na právního nástupce poškozeného. Nicméně, hlavním úkolem narovnání je dát do pořádku přečinem poškozený vztah mezi obviněným a poškozeným a nahradit způsobenou škodu – tedy okolnosti, které vnímal sám poškozený vlastními smysly a jejichž náhrada dává v rámci narovnání smysl pouze ve vztahu k původní osobě poškozeného, nikoli jeho právnímu nástupci. Proto se na základě § 310a TŘ přechod těchto práv u narovnání neuplatní. Tyto osoby, zejména pozůstalí, se tak sice nemohou stát poškozenými pro účely narovnání na základě přechodu práv z důvodu smrti originárního poškozeného, ale mohou se poškozenými stát samostatně na základě poškození svých práv daným přečinem, a to i pro účely narovnání.¹⁸⁸

Poškozeným v rámci adhezního řízení mohl být a může být i v současnosti ten, na koho přešel nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení, tedy například i dědic. Takový poškozený mohl být až do roku 2001 poškozeným i ve smyslu narovnání, nicméně s ohledem na výše uvedenou argumentaci a osobní povahu vztahu pachatele a poškozeného byl pojem poškozeného pro účely narovnání omezen do dnešní podoby, a to s účinností od 1. ledna 2002 (prostřednictvím zákona č. 265/2001 Sb.).

---

¹⁸⁵ § 15, 23 a 25 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁸⁶ § 50 odst. 1 a násl. TŘ.

¹⁸⁷ § 30 a § 55 až 65 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 TZ 63/2007 ze dne 29.08.2007.

Od této doby tak na základě § 310a TŘ poškozeným pro účely institutu narovnání nemůže být ten, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení.

Jak již bylo konstatováno, poškozený je vedle obviněného druhým obligatorním subjektem řízení o schválení narovnání a bez jeho existence není možné narovnání schválit. Nicméně, v případě vhodnosti je možné uplatnit jiný typ odklonu, a to podmíněné zastavení trestního stíhání.

3.3 Podmínky využití institutu narovnání

V rámci této podkapitoly budou podrobněji řešeny a rozebrány jednotlivé podmínky, jejichž splnění je předpokladem pro úspěšné schválení narovnání a zastavení trestního stíhání.

3.3.1 Výslech obviněného a poškozeného

Obligatorní výslech obviněného i poškozeného je upraven v § 310 TŘ už od samotného zavedení institutu narovnání do našeho právního řádu. Nicméně, v této podobě byl stanoven pouze povinný výslech obou subjektů a už nebylo stanoveno, co vše má být předmětem tohoto výslechu. Tento nedostatek odstranil s účinností od 1. ledna 2002 zákon č. 265/2001, a nově je tak v § 310a TŘ demonstrativně určen obsah výslechu. Kromě výše uvedeného zavedla tato novela i právo na to být poučen o svých právech a o podstatě institutu narovnání před samotným výslechem, a to jak pro obviněného, tak i pro poškozeného.

Provedení výslechu na základě § 310 TŘ je nezbytnou podmínkou pro schválení narovnání a v jeho rámci se musí ověřit některé skutečnosti důležité pro rozhodnutí o schválení narovnání. Nejedná se však o důkazní prostředek ve smyslu § 91 a 201 TŘ. Jak už bylo několikrát zmíněno, je hlavním účelem narovnání narovnat konfliktní vztah mezi obviněným a poškozeným, a proto se v rámci tohoto výslechu klade mnohem větší důraz na samotné okolnosti urovnání tohoto konfliktního vztahu, než na detailní popis skutkových okolností přečinu (které však samozřejmě nemohou zůstat opomenuty).¹⁸⁹

---

¹⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3529–3530.

Ustanovení § 310 TŘ tedy obsahuje demonstrativní výčet informací, které je potřeba výsledkem obviněného a poškozeného získat. Jedná se zejména o to, zda vzniklý spor může být urovnán narovnáním, zda s narovnáním obviněný a poškozený souhlasí, zda mezi nimi byla dohoda uzavřena dobrovolně a jaké byly okolnosti uzavření této dohody (tedy zda a jak se obviněný s poškozeným vyrovnal nebo jestli obviněný složil peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti). Obviněný je navíc vyslechnut ohledně toho, zda rozumí obsahu obvinění, zda si je vědom důsledků schválení narovnání, a zároveň musí v rámci tohoto výsledku učinit prohlášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán.

Poškozený v rámci tohoto výsledku nevystupuje jako svědek, a nemusí se tak vůbec vyjadřovat ke skutkovým okolnostem přečinu. Měl by se však vyjádřit k tomu, zda podle jeho názoru obviněný konfliktní vztah urovnal dostatečným způsobem, zda složená peněžitá částka obviněným na pomoc obětem trestné činnosti je dostatečná a zda pochopil podstatu narovnání a jeho následky.¹⁹⁰

Jak upravuje § 310 odst. 2 TŘ, před výsledkem musí být poškozený i obviněný poučeni o svých právech¹⁹¹ a o podstatě institutu narovnání.

3.3.2 Souhlas obviněného a poškozeného

Souhlas obviněného a poškozeného se schválením narovnání je jeho další nezbytnou podmínkou. Souhlas musí být učiněn způsobem nevzbuzujícím pochybnosti, a to kdykoli během trestního stíhání (v případě zkráceného přípravného řízení i před zahájením trestního stíhání) a předchází mu výslech obviněného a poškozeného.¹⁹²

Pro souhlas obviněného a poškozeného se uplatní obecné náležitosti podání upravené v § 59 TŘ a souhlas, který lze učinit písemně, ústně do protokolu, v elektronické podobě, telegraficky, telefaxem nebo dálnopisem, tak bude posuzován podle svého obsahu, i když bude nesprávně označen. Dále ze souhlasu musí být patrné, kterému orgánu činnému v trestním řízení je

---

¹⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3530.

¹⁹¹ Práva poškozeného vychází z § 46 TŘ a práva obviněného vychází z § 33 TŘ.

¹⁹² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3516.

určen, kdo jej činí, které věci se týká, co sleduje a musí být podepsán a datován.

Jak obviněný, tak i poškozený mohou vzít svůj již udělený souhlas se schválením narovnání zpět, a to s ohledem na své právo na projednání před zákonným soudem. Jelikož trestní řád toto zpětvzetí souhlasu speciálně neupravuje, použije se v daném případě analogicky ustanovení o zpětvzetí souhlasu s trestním stíháním,¹⁹³ podle kterého lze vzít souhlas zpět až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě. Nicméně jednou provedené zpětvzetí souhlasu již nelze vzít zpět.

V případě, že je v trestním řízení více poškozených, musí dát souhlas se schválením narovnání všichni poškození, a to i ti, kteří nemají nárok na náhradu majetkové škody, nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení podle § 43 odst. 3 TŘ a kteří tak nemohou být subjektem řízení o schválení narovnání.¹⁹⁴

Souhlas obviněného je souhlasem *sui generis*,¹⁹⁵ který je vlastní pouze institutu narovnání, a nelze ho tak zaměňovat např. s prohlášením obviněného o tom, že spáchal skutek, pro který je stíhán.¹⁹⁶

3.3.3 Prohlášení obviněného, že spáchal skutek

Jak stanoví § 309 odst. 1 písm. a) TŘ, obviněný musí jako jednu z podmínek pro schválení narovnání prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, a to v rámci provedeného výslechu,¹⁹⁷ a zároveň nesmí být důvodně pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě.

Pojem skutku není definován zákonem, a tak jeho definici postupně vytváří teorie a judikatura: „*Za skutek v trestním řízení, pro nějž se vede trestní stíhání obviněného a který je zde předmětem dokazování, se považuje určitá událost ve vnějším světě záležející v jednání člověka, jež může mít znaky*

---

¹⁹³ § 163 odst. 2 TŘ.

¹⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H. Beck, 2013, s. 3516.

¹⁹⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 86.

¹⁹⁶ § 309 odst. 1 písm. a) TŘ.

¹⁹⁷ § 310 odst. 1 TŘ.

jednoho trestného činu, dvou i více trestných činů (v jednočinném souběhu), anebo nemusí vykazovat znaky žádného trestného činu.“¹⁹⁸

Skutek s takovým popisem, aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem, může pro účely narovnání vycházet z různých úkonů příslušných orgánů činných v trestním řízení, které zároveň vždy obsahují i jeho právní kvalifikaci (těmito úkony jsou podle aktuální fáze trestního řízení usnesení o zahájení trestního stíhání a obžaloba, nebo v rámci zkráceného přípravného řízení protokol o sdělení podezřelému a návrh na potrestání). Pro všechny tyto úkony je okruh požadovaných charakteristik skutku určen obdobně (například v návrhu obžaloby musí být skutek, pro který je obviněný stíhán, označen uvedením místa, času a způsobu spáchání skutku a dalších skutečností, které jsou potřeba k zamezení záměny s jiným skutkem, a určení trestní sazby).¹⁹⁹

Zatímco právní kvalifikace skutku se může v jednotlivých fázích trestního řízení měnit, a to i v samotném řízení před soudem, mezi usnesením o zahájení trestního stíhání a obžalobou musí zůstat zachována totožnost skutku, pro jejíž zachování stačí shoda mezi podstatnými skutkovými okolnostmi.²⁰⁰ Obdobné požadavky jsou kladeny i ve zkráceném přípravném řízení.

Prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán, nevyžaduje stejné procesní náležitosti jako doznání v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání, a to proto, že na rozdíl od něj nemůže být na základě § 314 TŘ toto prohlášení použito v případě neschválení narovnání v pokračujícím trestním řízení jako důkaz. Prohlášení o spáchání skutku tedy nemusí obsahovat všechny skutkové okolnosti, které naplňují znaky přečinu, a to včetně zavinění a protiprávnosti, jako je tomu u doznání v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání.

3.3.4 Náhrada újmy a vydání bezdůvodného obohacení

Podmínka vydání bezdůvodného obohacení nebyla v rámci narovnání původně vůbec zahrnuta. Objevila se až s účinností k 1. červenci 2011

---

¹⁹⁸ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 553-554.

¹⁹⁹ § 177 písm. c) TŘ.

²⁰⁰ FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 541-542.

na základě zákona č. 181/2011 Sb. Obviněný je tak povinen na základě § 309 odst. 1 písm. c) TŘ vydat i bezdůvodné obohacení, které daným přečinem získal, nebo musí učinit alespoň jiná vhodná opatření k jeho vydání.

Bezdůvodným obohacením je zejména získání majetkového prospěchu plněním bez právního důvodu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, případně i protiprávní užití cizí hodnoty nebo to, že za obviněného bylo plněno, co měl po právu plnit sám.²⁰¹ V rámci vydání bezdůvodného obohacení je obviněný povinen vydat poškozenému přesně to, oč se obohatil,²⁰² a pokud vydání předmětu bezdůvodného obohacení není možné, dojde k peněžité náhradě ve výši obvyklé ceny,²⁰³ případně může obviněný učinit jiná vhodná opatření k jeho vydání.

Tato novela trestního řádu byla reakcí na proměnu adhezního řízení, v jehož rámci může poškozený nově uplatnit i svůj nárok na vydání bezdůvodného obohacení, a nemusí tak být v tomto rozsahu odkázán na civilní řízení. Pokud obviněný může požadovat vydání bezdůvodného obohacení v adhezním řízení, není jediný důvod, proč by jeho vydání nemělo být zahrnuto i v rámci schválení narovnání. Tato změna měla mít mimo jiné i výchovný vliv na obviněného a pozitivní vliv na poškozeného, který tak dostane zpět bezdůvodné obohacení již v rámci schvalování narovnání.²⁰⁴

V rámci narovnání je obviněný dále povinen na základě ustanovení § 309 odst. 1 písm. b) a c) TŘ uhradit poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učinit potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčinit újmu vzniklou přečinem, a to vůči všem poškozeným daným přečinem.

Na posouzení škody, jiné újmy a bezdůvodného obohacení se přiměřeně použije zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (OZ), a to zejména § 2894 a následující. Obviněný tedy má několik možností, jak může nahradit způsobenou majetkovou škodu, nemajetkovou újmu a vydat bezdůvodné obohacení.

V rámci první možnosti může obviněný uhradit poškozenému škodu způsobenou přečinem, tedy na základě terminologie občanského zákoníku musí nahradit újmu na jmění, která se skládá ze skutečné škody a z ušlého

---

²⁰¹ § 2991 odst. 2 OZ.

²⁰² § 2991 odst. 1 OZ.

²⁰³ § 2999 odst. 1 OZ.

²⁰⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 181/2011 Sb.

zisku.²⁰⁵ Výše částky by měla přiměřeně odpovídat způsobené újmě, jejíž rozsah je tak nutné zjistit na základě dokazování. Škoda musí být nahrazena vždy v plném rozsahu, resp. na základě dobrovolné dohody může být dokonce i vyšší, ale neměla by být nepřiměřená vzhledem ke způsobené újmě. Pokud by tato situace nastala, soud by narovnání neměl schválit.²⁰⁶ Zároveň však v případě, že, ať už z jakéhokoli důvodu, poškozený nepožaduje nahrazení škody v plném rozsahu, není to překážkou pro schválení narovnání a náhrada může zároveň v tomto sníženém rozsahu proběhnout.

Škoda může být nahrazena uvedením do předešlého stavu nebo v penězích.²⁰⁷ Navíc z výše uvedeného vychází, že v případě, kdy škodu nelze prozatím vyčíslit, protože se například poškozený stále léčí a náklady na léčbu poškozeného ještě nejsou ukončené atd., není možné ani rozhodnout o schválení narovnání.²⁰⁸

Obviněný také může učinit potřebné úkony k úhradě majetkové škody, čímž může být například nahlášení škodné události pojišťovně a následně poskytnutí součinnosti tak, aby pojišťovna mohla poškozenému plnit.²⁰⁹

Obviněný je také povinen případně jinak odčinit újmu vzniklou přečinem, tedy nemajetkovou újmu, která vzniká například u trestného činu pomluvy. Nemajetkovou újmu se rozumí zejména dotčení cti, důstojnosti nebo soukromí a k její náhradě dochází přiměřeným zadostiučiněním, které musí být poskytnuto v penězích, případně jiným způsobem, pokud tento způsob zajistí skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy,²¹⁰ čímž může být například uveřejnění omluvy ve veřejných sdělovacích prostředcích.

Náhrada újmy na jmění (materiální škody), nemajetkové újmy i vydání bezdůvodného obohacení nemusí být v určitých případech plněna přímo poškozenému. Například pokud poškozený bezdůvodně odmítl plnění přijmout, může obviněný splnit své povinnosti ve vztahu ke schválení narovnání i jiným způsobem, například složením peněžité částky do soudní úschovy.²¹¹

---

²⁰⁵ § 2952 OZ.

²⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3518.

²⁰⁷ § 2951 odst. 1 OZ.

²⁰⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3519.

²⁰⁹ Tamtéž, s. 3521.

²¹⁰ § 2951 odst. 2 OZ.

²¹¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3521.

Jelikož schválením narovnání dochází, na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání, zároveň k zastavení trestního stíhání a tím i k vytvoření překážky *rei iudicatae*, nelze ohledně náhrady újmy na jmění (materiální škody), nemajetkové újmy nebo ohledně vydání bezdůvodného obohacení uzavřít dohodu o splnění v budoucnu, a vše tak musí být vypořádáno ještě před samotným rozhodnutím o schválení narovnání. Zatímco pouhé prohlášení o budoucím uhrazení újmy není v rámci institutu narovnání považováno za dostatečné, lze naopak zcela legitimně využít některý z běžných občanskoprávních institutů, například dohodu o narovnání,²¹² uznání dluhu²¹³ nebo uzavření dohody o srážkách ze mzdy se zaměstnavatelem obviněného.²¹⁴

3.3.5 Složení peněžité částky obviněným

Dříve byl obviněný povinen (v rámci jedné z podmínek pro schválení narovnání) poskytnout peněžitou částku na taxativně vyjmenované obecně prospěšné účely uvedené v § 312 TR. Takovými obecně prospěšnými účely byly peněžité částky pro obce a jiné právnické osoby se sídlem na území České republiky na financování vědy a vzdělání, kultury, školství, požární ochranu, podporu a ochranu mládeže, ochranu zvířat a na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární, charitativní, náboženské pro registrované církve a náboženské společnosti, tělovýchovné a sportovní.

Zákonem č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně některých zákonů, byly tyto obecně prospěšné účely rozšířeny o jeden nový účel, a to o odevzdání peněžité částky státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Zároveň byl § 312 TR rozšířen o druhý odstavce, který stanovil podmínku určení minimálně padesáti procent z celé peněžité částky právě na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Hlavním důvodem této novelizace bylo zvýšení výdajů na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti, kterou tato změna měla vyrovnat.²¹⁵

Druhá novelizace podmínky složení peněžité částky proběhla s účinností k 1. září 2012 zákonem č. 193/2012 Sb., a opět nově upravila určení účelu této peněžité částky, protože určování konkrétního adresáta obviněným

---

²¹² § 1903 a násl. OZ.

²¹³ § 2053 OZ.

²¹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3521.

²¹⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 209/1997 Sb.

a určování, co je a co není obecně prospěšným účelem, provázely neustálé problémy, a zároveň i dle důvodové zprávy byl celý tento proces nejasný a neprůhledný.

Proto touto novelou proběhla ohledně určení účelu peněžité částky změna, a nově je celá tato peněžitá částka skládaná obviněným v rámci narovnání určena pouze státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Tímto tedy došlo k odstranění problémů s netransparentním určováním konkrétního adresáta a obecně prospěšného účelu.²¹⁶

Tato povinnost obviněného je dnes upravena v rámci ustanovení § 309 odst. 1 písm. d) TŘ, který výslovně stanoví povinnost obviněného složit na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu. Zmíněným zvláštním předpisem je od 1. srpna 2013 zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Tato podmínka sice má sankční povahu, nicméně jedná se především o snahu o nápravu v různé míře zasaženého veřejného zájmu, ke kterému došlo spáchaným přečinem,²¹⁷ a jejím účelem je pokrytí nákladů na pomoc obětem trestné činnosti.²¹⁸

Určení výše této částky je plně v kompetenci obviněného, který se však může při pochybnostech dotázat soudu nebo státního zástupce, o jak vysokou částku se v daném případě má jednat, a dotázaný subjekt by ji měl rámcově stanovit, a to zejména z toho důvodu, že není účelné vyvolávat další řízení o schválení narovnání jen z důvodu nepatrného rozdílu mezi představou soudu a obviněného.²¹⁹

Posouzení přiměřenosti je naopak povinností soudu (nebo v přípravném řízení státního zástupce), který tuto přiměřenost porovnává se závažností přečinu (viz ustanovení § 39 odst. 2 TZ). Zejména se jedná o význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen, způsob provedení činu a jeho následky, okolnosti, za kterých byl čin spáchán, osobu pachatele, míru jeho

---

²¹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.

²¹⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3522.

²¹⁸ Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.

²¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3522–3523.

zavinění a jeho pohnutku, záměr nebo cíl. Soud (nebo státní zástupce) je také povinen vzít v potaz polehčující²²⁰ a přitěžující²²¹ okolnosti.²²²

Jako první je v rámci posouzení přiměřenosti složené částky zmíněn význam chráněného zájmu, který byl činem dotčen a kterým se myslí především význam konkrétního poškozeného nebo ohroženého zájmu pro společnost. Dále se přiměřenost posuzuje na základě provedení činu a jeho následku, kdy jde především o druh a povahu jednání a použité prostředky pro spáchání trestného činu. Zmíněnými následky je zejména myšleno ohrožení nebo porušení hlavního objektu trestného činu a také ohrožení a porušení vedlejších objektů, včetně druhu, intenzity následků a následků způsobujících použití vyšší trestní sazby nebo následků jako obecně přitěžujících okolností. Okolnostmi, za kterých byl čin spáchán, se myslí zejména místo, čas a prostředí spáchání přečinu, případně také vliv okolností, které byly nezávislé na obviněném, ale které ho i přesto ovlivňovaly. Osobou pachatele se rozumí vlastnosti příslušného obviněného, které mohly mít vliv na spáchání trestného činu, zároveň však do tohoto pojmu nespádají poměry obviněného a jeho postoj ke spáchání přečinu. Mírou zavinění je vše, co zavinění obsahuje, a o jaký druh zavinění se jedná, zda o úmysl nebo nedbalost, a případně o jaký druh úmyslu nebo nedbalosti.

Posledními okolnostmi povahy a závažnosti trestného činu jsou pohnutka, záměr nebo cíl. Pohnutkou je motiv obviněného, záměrem je to, co obviněný daným jednáním sledoval a cílem je to, čeho se obviněný snažil dosáhnout, protože ke spáchání trestného činu může vést i nezávadný cíl, kterého je ale dosaženo nezákonnými prostředky.²²³

Polehčujícími okolnostmi jsou například spáchání trestného činu poprvé a pod vlivem okolností na pachateli nezávislých, spáchání trestného činu pod vlivem hrozby nebo nátlaku nebo upřímná lítost ze spáchání trestného činu, zatímco za přitěžující okolnosti se považuje například spáchání trestného činu s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, porušení zvláštní povinnosti

---

²²⁰ § 41 TZ.

²²¹ § 42 TZ.

²²² SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 96.

²²³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3487–3490.

spácháním trestného činu nebo získání daným trestným činem vyššího prospěchu.

Výše peněžité částky je tedy určena obviněným a odsouhlasena soudem nebo státním zástupcem, který zároveň stanoví způsob jejího uhrazení. K tomuto všemu není zapotřebí samostatného usnesení, ale lze tak učinit v rámci výslechu obviněného, který je zapisován do protokolu.²²⁴

Po nabytí právní moci usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání soud (v přípravném řízení státní zástupce) zajistí převedení této peněžité částky Ministerstvu spravedlnosti²²⁵ a v případě, že nedojde ke schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, dojde na základě ustanovení § 362 odst. 1 TR k vrácení této peněžité částky obviněnému.

3.3.6 Narovnání jako dostačující způsob vyřízení věci

Ustanovení § 309 odst. 1 TR upravuje další podmínku nutnou ke schválení narovnání, a sice skutečnost, že soud (v přípravném řízení státní zástupce) bude narovnání považovat za dostačující způsob vyřízení věci, a to i vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, a k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Soud při posuzování toho, zda je schválení narovnání dostačujícím způsobem řešení věci, přihlíží k výše zmíněným okolnostem a zároveň porovnává teoretický budoucí průběh a následek standardního průběhu trestního řízení, a průběh a následek narovnání ve vztahu k účelu trestního zákoníku, účelu trestu a účelu trestního řádu, protože výsledkem by měl být přiměřený trest, respektive dosažení účelu co nejméně drastickými prostředky.²²⁶

Povaha a závažnost, stejně jako polehčující a přitěžující okolnosti, byly podrobněji popsány v předchozí podkapitole, a tak se podrobněji podíváme na další charakteristiky důležité pro posouzení dostatečnosti narovnání jakožto způsobu vyřízení věci.

---

²²⁴ Tamtéž, s. 3487–3523.

²²⁵ Tamtéž, s. 3487–3537.

²²⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3524.

První z nich je míra, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem. Některé přečiny zasahují zejména soukromou oblast poškozeného, zatímco jiné přečiny zasahují hlavně veřejný zájem, a podle toho rozlišujeme přečiny soukromoprávní a veřejnoprávní povahy. Přečiny soukromoprávní povahy jsou zejména ty uvedené v § 163 TZ, u nichž je k trestnímu stíhání nutný souhlas poškozeného, pokud je ve vztahu k obviněnému osobou, vůči níž by měl jako svědek právo odepřít výpověď (na základě § 100 odst. 2 TZ). Takovým přečinem může být například těžké ublížení na zdraví z nedbalosti,²²⁷ anebo legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti.²²⁸ U těchto trestných činů není veřejný zájem na trestním stíhání tak vysoký a volba, zda je trestně stíhat nebo nikoli, proto připadá poškozenému.

Na druhé straně spektra pak stojí trestné činy, kde naopak převažuje veřejný zájem. Takovými trestnými činy jsou například trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných.

Narovnání by tedy mělo směřovat především na přečiny soukromoprávní povahy, kde hlavní složkou je soukromoprávní konflikt mezi poškozeným a obviněným a veřejný zájem na potrestání pachatele ustupuje do pozadí.²²⁹

Přiměřenost narovnání se dále hodnotí ve vztahu k osobě obviněného, čímž se myslí zejména její vlastnosti, které mohly mít vliv na spáchání přečinu, jako například zda je obviněný mladistvý nebo ve věku blízkém mladistvým, zda spáchal přečin poprvé nebo je recidivistou a zda se jedná o subjekt obecný nebo speciální, a dále je důležitý také psychický stav pachatele a jeho přičetnost. Pod pojmem „osoba obviněného“ se nicméně nepodřazují poměry obviněného a jeho postoj ke spáchání přečinu.²³⁰

V neposlední řadě se pak přiměřenost narovnání jakožto vyřešení trestní věci hodnotí také ve vztahu k osobním a majetkovým poměrům obviněného. Tyto skutečnosti sice nesouvisí přímo se spáchaným přečinem, nicméně spoluurčují vliv schválení narovnání na obviněného a jsou tím

---

²²⁷ § 147 TZ.

²²⁸ § 217 odst. 2 TZ.

²²⁹ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C.H.Beck, 2000, s. 97–98.

²³⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3525.

myšleny například jeho finanční poměry, zdravotní stav, nebo např. existence vyživovací povinnosti.²³¹

3.3.7 Prokázání skutku

Na základě § 2 odst. 5 TŘ musí orgány činné v trestním řízení za součinnosti stran postupovat v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v trestním řádu tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí. Ani doznání obviněného, případně prohlášení o spáchání skutku, nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu.

Soud (nebo v přípravném řízení státní zástupce) musí posoudit řadu skutečností důležitých pro schválení narovnání, tedy zejména zda tu vůbec existuje trestní odpovědnost obviněného, a pokud ano, pak zda jsou splněny všechny podmínky pro schválení narovnání. Komentář k tomu uvádí, že: „*Takové skutečnosti nemusí však vždy vyplývat z důkazů procesně zachycených v podobě použitelné v hlavním líčení, postačí např. úřední záznamy obsahující údaje, které lze zjistit z výpovědi svědků.*“ Pro rozhodnutí o schválení narovnání tedy musí být dán hmotný podklad,²³² nicméně nemusí být v takovém rozsahu a kvalitě, jako by byl nutný v případě standardního rozhodnutí o vině a trestu.

---

²³¹ Tamtéž, s. 3525–3526.

²³² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 3524.

4. Řízení o schválení narovnáání

V rámci této kapitoly se zaměříme na procesní stránku narovnáání, a tedy především na proces rozhodnutí o jeho schválení příslušným orgánem činným v trestním řízení. V souvislosti s tím bude věnována pozornost i důležité roli Probační a mediační služby.

Nezůstane opomenut ani postupný vývoj právní úpravy, co se týče procesně-právních aspektů narovnáání, a ani zhodnocení využití tohoto institutu v praxi a jeho pozice v judikatuře českých soudů.

4.1 Historický exkurz

Narovnáání již od svých počátků nebylo příliš často využívaným institutem, a tak se postupně celkem šest novelizací snažilo o jeho zpřístupnění a zjednodušení a tím o zvýšení jeho atraktivity pro soudy a státní zástupce.

Výrazné zjednodušení přinesl s účinností od 1. ledna 2002 zákon č. 265/2001 Sb. Do roku 2002 mohl rozhodovat o schválení narovnáání vždy pouze soud, a to i v přípravném řízení, kde rozhodoval na návrh státního zástupce, který mohl být podán až po opatření všech potřebných podkladů, což bez existence Probační a mediační služby bylo pro státního zástupce (oproti podání obžaloby) složité, a tak tento institut v podstatě nebyl využíván.²³³ Jelikož k omezení možnosti schvalování narovnáání pouze prostřednictvím soudu nebyl podle důvodové zprávy k novele žádný důvod,²³⁴ umožnil zákon č. 265/2001 Sb. rozhodovat o schválení narovnáání v přípravném řízení i ze strany státních zástupců.

V rámci stejné novely byl navíc sjednocen způsob rozhodování o schválení narovnáání. V případě, že bude nutné provést další úkony potřebné k rozhodnutí o narovnáání (jako je například provedení výslechu), bude nařízeno veřejné zasedání. Pokud takové úkony není potřeba provést, soud může rozhodnout o schválení narovnáání i v neveřejném zasedání (ačkoli podle

---

²³³ FENYK, Jaroslav. *Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2001, č. 11–12, s. 45–46.

²³⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.

důvodové zprávy nebude tato možnost pravděpodobně využívána příliš často).²³⁵

V roce 2002 bylo do trestního řádu dále nově zavedeno zkrácené přípravné řízení, které mělo nahradit klasické přípravné řízení v případech, kdy bylo možné očekávat jeho rychlé skončení a následné postavení podezřelého před soud. Jedním z hlavních důvodů zavedení tohoto institutu bylo zrychlení a zjednodušení trestního řízení v případech méně závažných trestných činů.²³⁶ I přes to, že právě v těchto případech by měly být odklony, tedy i narovnání, schvalovány nejčastěji, trestní řád to neumožňoval a pro schválení narovnání muselo řízení dojít až do soudní fáze.

Další novelou trestního řádu, zákonem č. 283/2004 Sb., byl tento nedostatek s účinností od 1. července 2004 odstraněn a nově na základě § 179c odst. 2 písm. g) TŘ může státní zástupce i ve zkráceném přípravném řízení schválit narovnání a věc odložit. Touto novelou tak mělo dojít k ještě většímu zrychlení trestního řízení, k rychlejšímu uspokojení nároků poškozeného a ve výsledku k méně nákladnému řízení pro stát.²³⁷

Ustanovení týkající se zkráceného přípravného řízení pouze umožňuje odložit věc a schválit narovnání, zatímco ohledně samotné úpravy odkazuje na standardní úpravu narovnání v § 309 a násl. TŘ. Neexistuje tedy speciální úprava pro narovnání řešení v rámci zkráceného přípravného řízení (na rozdíl od podmíněného zastavení trestního stíhání a jeho protějšku podmíněného odložení podání návrhu na potrestání), a schválení narovnání v rámci přípravného řízení se tak nepovažuje za speciální druh odklonu. Rozdíl v nich jsou pouze takové, které vznikly z povahy zkráceného přípravného řízení, tedy že narovnání se týká podezřelého (a nikoli obviněného) a že ho lze schválit pouze u trestných činů, které je možné řešit v rámci zkráceného přípravného řízení.

Zároveň též probíhaly dlouhé diskuze o tom, zda je možné schválit narovnání i v odvolacím řízení v případě, že v řízení před soudem prvního stupně narovnání schváleno nebylo. Nejvyšší soud ČR v roce 2004 rozhodl, že odvolací soud v tomto případě schválit narovnání nemůže, protože schválení

---

²³⁵ Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.

²³⁶ Tamtéž.

²³⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb.

narovnání je pouze v kompetenci soudu prvního stupně.²³⁸ Na toto rozhodnutí pak reagovala s účinností od 1. září 2012 prozatím poslední novela týkající se narovnání, zákon č. 193/2012 Sb., v jehož rámci došlo k výslovnému povolení schválení narovnání v odvolacím řízení a nově na základě ustanovení § 257 odst. 1 písm. d) TŘ může odvolací soud napadený rozsudek nebo jeho část zrušit a v rozsahu zrušení může rozhodnout o schválení narovnání, pokud zjistí okolnosti, které splňují podmínky pro uzavření narovnání.

4.2 Rozhodnutí o schválení narovnání

Pro schválení narovnání musí být splněny taxativně stanovené podmínky, jež jsou obsaženy v rámci ustanovení 309 až 314 TŘ. Jak již bylo v rámci této práce předesíláno, narovnání tedy lze schválit pouze v řízení o přečinu, za souhlasu obviněného a poškozeného a po provedení jejich řádného výslechu. Obviněný navíc musí prohlásit, že spáchal skutek, pro který je stíhán, uhradit způsobenou újmu, vydat bezdůvodné obohacení a složit peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.

Proces vedoucí k uzavření narovnání mezi obviněným a poškozeným je zakončen rozhodnutím soudu, v přípravném řízení rozhodnutím státního zástupce, o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání, které je meritorním rozhodnutím a je vydáváno ve formě usnesení.²³⁹

Stejně jako všechny odklony, tak i narovnání by mělo být vždy schváleno co nejdříve, tedy nejlépe již v přípravném řízení (resp. ve zkráceném přípravném řízení), tedy v podstatě ihned, jakmile jsou splněny všechny podmínky pro jeho schválení. Pokud trestní řízení dojde, ať už z jakéhokoli důvodu, do fáze před soudem, i ten by měl k schválení narovnání dospět co nejdříve. Může jej však schválit v podstatě kdykoli, tedy po přezkoumání obžaloby,²⁴⁰ v rámci předběžného projednání obžaloby²⁴¹ i v hlavním líčení²⁴² nebo mimo hlavní líčení,²⁴³ a narovnání může být dokonce schváleno

---

²³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 11 Tdo 426/2004.

²³⁹ § 119 odst. 1 TŘ.

²⁴⁰ § 314c odst. 1 písm. a) TŘ.

²⁴¹ § 188 odst. 1 písm. f) TŘ.

²⁴² § 223a odst. 1 TŘ.

²⁴³ § 231 odst. 1 TŘ.

i v odvolacím řízení²⁴⁴ v případě, že odvolací soud rozhodne, že jsou splněny všechny podmínky pro jeho schválení.

Rozhodnutí o schválení narovnání musí obsahovat zákonem dané náležitosti. Jejich přehled je zakotven v ustanovení § 311 odst. 1 TŘ a jsou jimi (i) popis skutku, jehož se narovnání týká, (ii) jeho právní posouzení, (iii) obsah narovnání zahrnující výši uhrazené škody nebo škody, k jejíž úhradě byly provedeny potřebné úkony, (iv) rozsah bezdůvodného obohacení, který byl vydán nebo k jehož vydání byly provedeny potřebné úkony, (v) případně způsob jiného odčinění újmy vzniklé přečinem, a (vi) informace o peněžitě částce určené na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti. Součástí rozhodnutí je dále také výrok o zastavení trestního stíhání pro skutek, ve kterém je spatřován přečin, jehož se narovnání týká, jeho součástí je i skutková (popis skutkových okolností) a právní věta (označení přečinu, který byl skutkem spáchán).²⁴⁵ Jedná se tedy o konečné rozhodnutí v dané věci, kterým se vytváří překážka *rei iudicatae*.²⁴⁶

Usnesení o schválení narovnání se stává pravomocným a vykonatelným v případě, že proti němu nebyla ve lhůtě podána stížnost, případně se oprávněné osoby vzdaly možnosti stížnost podat nebo ji vzaly výslovně zpět, případně pokud podaná stížnost byla zamítnuta.²⁴⁷

K náhradě nákladů státu po schválení narovnání nedochází, jelikož podmínkou této náhrady je pravomocné uznání viny,²⁴⁸ ke kterému v rámci schválení narovnání nedochází. Obdobně nedochází ani k náhradě nákladů řízení poškozenému, jelikož opět nebylo rozhodnuto o vině a trestu,²⁴⁹ nicméně poškozený může požadovat uhrazení těchto nákladů v rámci vytváření podmínek pro schválení narovnání.

Stejně jako podmíněné zastavení trestního stíhání, i schválení narovnání je z pohledu obviněného (a například budoucího hledání zaměstnání atd.) ve srovnání s uložením trestu výhodné. I když se rozhodnutí o schválení narovnání eviduje v Rejstříku trestů jako skutečnost významná pro trestní

---

²⁴⁴ § 257 odst. 1 písm. d) TŘ.

²⁴⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3525–3537.

²⁴⁶ § 11 odst. 1 písm. i) TŘ.

²⁴⁷ § 140 odst. 1 písm. b) TŘ.

²⁴⁸ § 152 odst. 1 TŘ.

²⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 992/2014.

řízení podle zvláštního zákona²⁵⁰ (protože se jedná o rozhodnutí, které je svou důležitostí srovnatelné s rozhodnutím o vině, a zároveň vytváří překážku *rei iudicatae*),²⁵¹ lze tuto informaci nalézt pouze v opise z evidence Rejstříku trestů (který si může vyžádat pouze několik zákonem stanovených institucí, např. orgány činné v trestním řízení nebo Ministerstvo spravedlnosti),²⁵² nikoli však ve výpise z Rejstříku trestů.²⁵³

Navíc, i když jsou tyto informace o schválení narovnání v evidenci Rejstříku trestů, na dotyčného se hledí jako na nevinného, protože nebylo rozhodnuto o vině a trestu, což je důležité například z pohledu uvažování o recidivě.²⁵⁴

4.3 Opravné prostředky

Usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání lze napadnout řádnými i mimořádnými opravnými prostředky, tedy stížností, stížností pro porušení zákona, dovoláním a návrhem na obnovu řízení.

Řádným opravným prostředkem proti usnesení o schválení narovnání je stížnost,²⁵⁵ která má na základě § 309 odst. 2 TŘ odkladný účinek a kterou může podat obviněný, poškozený a v řízení před soudem i státní zástupce. Až do konce roku 2001 však mohl podat stížnost proti usnesení o schválení narovnání pouze státní zástupce. Stížnost je nutné podat u orgánu, proti jehož usnesení směřuje, a to do tří dnů od oznámení usnesení dotyčnému subjektu, který stížnost podává.²⁵⁶ Stížnost lze podat pro nesprávnost některého výroku usnesení nebo pro porušení ustanovení o řízení, které usnesení předcházelo, jestliže toto porušení mohlo způsobit nesprávnost některého z výroků usnesení.²⁵⁷ O stížnosti proti usnesení o schválení narovnání rozhoduje nadřízený státní zástupce, pokud o schválení narovnání rozhodl státní zástupce,

---

²⁵⁰ § 313 TŘ.

²⁵¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3538.

²⁵² § 10 odst. 4 ZRT.

²⁵³ *A contrario* § 13 ZRT.

²⁵⁴ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 38-39.

²⁵⁵ § 141 a násl. TŘ.

²⁵⁶ § 143 odst. 1 TŘ.

²⁵⁷ § 145 odst. 1 TŘ.

a v případě, že o tomto schválení rozhodl soud, o stížnosti rozhodne soud nadřízený soudu prvního stupně.²⁵⁸

Po nabytí právní moci usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání lze navíc použít všechny tři mimořádné opravné prostředky, které trestní řád poskytuje, tedy dovolání, stížnost pro porušení zákona a návrh na obnovu řízení.

Dovoláním lze napadnout pouze taxativně stanovená pravomocná rozhodnutí soudu ve věci samé učiněná ve druhém stupni, a jedním z takových rozhodnutí je i usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání (§ 265a odst. 2 písm. g) TŘ). Dovolání navíc může být podáno jen z taxativně stanovených důvodů uvedených v § 265b TŘ, kdy jedním z nich je i schválení narovnání, aniž byly splněny podmínky pro takové rozhodnutí (§ 265b odst. 1 písm. f) TŘ).

Stížnost pro porušení zákona může podat na základě § 266 a následujících TŘ pouze ministr spravedlnosti, který ji podává k Nejvyššímu soudu ČR, na podání nemá žádnou lhůtu a nemá ani povinnost ji podat, a záleží tak pouze na jeho uvážení, zda stížnost pro porušení zákona podá nebo nikoli. Může ji však podat pouze v případě, kdy pravomocným rozhodnutím soudu nebo státního zástupce byl porušen zákon, nebo které bylo učiněno na podkladě vadného postupu řízení.

Posledním mimořádným opravným prostředkem proti pravomocnému usnesení o schválení narovnání je podání návrhu na obnovu řízení.²⁵⁹ Obnovu řízení lze povolit na základě důvodů taxativně stanovených v rámci ustanovení § 278 TŘ, což jsou případy, kdy vyjdou najevo skutečnosti nebo důkazy soudu dříve neznámé, které by mohly samy o sobě nebo ve spojení se skutečnostmi a důkazy známými už dříve vést k závěru, že důvody k takovému rozhodnutí tu nebyly a že je na místě v řízení pokračovat. Po případném povolení obnovy je pak pokračováno v původně vedeném trestním řízení.

4.4 Role Probační a mediační služby v rámci schválení narovnání

Ukládání alternativních opatření vytváří oproti nepodmíněnému trestu odnětí svobody zcela nové nároky na činnost probace a mediace, a to jak

---

²⁵⁸ § 146 odst. 2 písm. b) TŘ.

²⁵⁹ § 277 odst. 1 TŘ.

v rámci samotného trestního řízení, tak i v rámci výkonu trestu, které stát nebyl schopen z počátku existence alternativních opatření pokrýt. Alternativní opatření tedy proto z důvodu absence institucionálního zabezpečení jejich aplikace nebyla z počátku využívána, a když už využita byla, tak většinou neplnila svůj účel.²⁶⁰

Snahu o změnu můžeme identifikovat již v roce 1996, kdy na základě zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, byla činnost probace v omezené míře svěřena vyšším soudním úředníkům. Nicméně, až na základě zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (zákon o PMS), se s účinností od 1. ledna 2001 objevuje Probační a mediační služba s takovými kompetencemi, které dokážou zajistit pomoc při ukládání alternativních opatření – tedy v takové podobě, jako ji známe dnes.²⁶¹

Probační a mediační služba je do určité míry samostatná, nicméně do řady jejích činností mohou zasahovat orgány činné v trestním řízení.²⁶² Její činnost je velmi široká a pokrývá v podstatě všechna alternativní opatření.

Hlavním úkolem Probační a mediační služby je probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení.²⁶³ Probace, jako zejména organizování a vykonávání dohledu nad obviněným a nad výkonem alternativních opatření, a také jako pomoc obviněnému k vedení řádného života,²⁶⁴ není pro účely narovnání tak důležitá, jako samotná mediace – tedy mimosoudní zprostředkování za účelem vyřešení sporu mezi poškozeným a obviněným, směřující k urovnání vzniklého vzájemného konfliktního stavu.²⁶⁵

Probační a mediační služba tedy vytváří předpoklady k tomu, aby věc mohla být ve vhodných případech projednána a vyřešena v rámci některého ze zvláštních druhů trestního řízení, v našem případě tedy narovnáním, a za tím účelem poskytuje obviněnému odborné vedení a pomoc, sleduje a kontroluje

---

²⁶⁰ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 387.

²⁶¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb.

²⁶² ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2007, s. 118.

²⁶³ §1 odst. 1 zákona o PMS.

²⁶⁴ §2 odst. 1 zákona o PMS.

²⁶⁵ § 2 odst. 2 zákona o PMS.

jeho chování a spolupracuje s rodinným a sociálním prostředím, ve kterém žije a pracuje. Toto vše s cílem, aby obviněný v budoucnu vedl řádný život.²⁶⁶

Z pohledu institutu narovnání jsou nejdůležitější tyto dvě činnosti Probační a mediální služby:

- 1) Získávání informací o osobě obviněného a jeho rodinných a sociálních poměrech, a zároveň i o stanoviscích poškozeného a obviněného – tedy získávání podkladů důležitých pro rozhodnutí soudu nebo státního zástupce o tom, zda narovnání (případně jiné alternativní opatření) je vhodné a dostačující.²⁶⁷
- 2) Samotná mediace – bezplatný dobrovolný mimosoudní proces, kde se jednotlivé strany trestního řízení (obviněný a poškozený) snaží najít dohodu za přispění nezávislého třetího subjektu (mediátora), a tedy v našem případě splnit podmínky pro schválení narovnání. Jedná se tedy o proces, v jehož rámci dojde v případě úspěchu k naplnění prvků restorativní justice, tedy k urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným.

Podnět k provedení samotné mediace může dát řada subjektů – zejména orgány činné v trestním řízení, obviněný, poškozený, ale i další osoby, které byly trestným činem zasaženy. Před přistoupením k mediaci musí mediátor rozhodnout, zda konkrétní případ je pro provedení mediace vhodný, ať už například z důvodu osoby obviněného (defekt intelektu) nebo z důvodu povahy trestného činu.²⁶⁸ V případě, že mediátor rozhodne o tom, že daný případ je pro mediaci vhodný, setká se nejdříve s každou ze stran jednotlivě. Objasní jim, co mediace obnáší, co znamená schválení narovnání a jak bude případné společné jednání probíhat.

Teprve poté, co obě strany na mediaci přistoupí, dochází k osobnímu setkání poškozeného a obviněného za přítomnosti mediátora. Jednání je neformální, jakákoliv tvrzení nemusí být podložena důkazy a může zaznít cokoliv, co strany uznají za vhodné. Na druhou stranu nic z toho, co na mediaci zazní a v jejím průběhu vyjde najevo, nelze použít v trestním řízení jako

---

²⁶⁶ § 4 odst. 1 zákona o PMS.

²⁶⁷ § 27b odst. 2 TŘ, §4 odst. 2 písm. a), § 4 odst. 8 zákona o PMS a § 7 odst. 2 zákona o PMS.

²⁶⁸ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 118.

důkaz.²⁶⁹ Výsledkem společného mediačního jednání pro účely schválení narovnání by měla být ideálně dohoda o narovnání mezi poškozeným a obviněným. Mediátor by zároveň v případě potřeby měl pomoci obviněnému i s určením výše peněžité částky, kterou bude skládat na pomoc obětem trestné činnosti a která nesmí být zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu.

Mediace jakožto proces urovnání konfliktu mezi obviněným a poškozeným může samozřejmě skončit i jiným výsledkem, než je vytvoření podmínek pro schválení narovnání, respektive odklonu obecně, nicméně i přesto může mít vliv na rozhodnutí soudu a může být například polehčující okolností, pokud se obviněný v jejím rámci přičinil o odstranění škodlivých následků trestného činu nebo pokud dobrovolně nahradil způsobenou škodu.²⁷⁰ Proces mediace případně může i pomoci samotné psychice zúčastněných stran, a to jak poškozeného, tak i obviněného.

4.5 Využití narovnání u mladistvých a právnických osob

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob neupravuje v rámci odklonů žádné odchylky od úpravy trestního řádu, nicméně i přesto (stejně jako v případě podmíněného zastavení trestního stíhání) také u narovnání vznikají určité odchylky založené na odlišnostech právnických osob od osob fyzických.

V rámci narovnání se uplatní stejná omezení a principy jako u podmíněného zastavení trestního stíhání – tedy ohledně toho, kdo může učinit za právnickou osobu prohlášení, že spáchala skutek, pro který je stíhána, a kdo může souhlasit s aplikací narovnání (podrobněji tyto otázky byly rozebrány v podkapitole 2.6.1. této práce, věnované podmíněnému zastavení trestního stíhání).

Nicméně, tato výše uvedená omezení se neuplatní v rámci uzavírání samotné dohody o narovnání (respektive u dohody o náhradě újmy, ať už u podmíněného zastavení trestního stíhání, nebo u narovnání), jelikož se nejedná o úkon v trestním řízení, ale o soukromoprávní úkon na základě § 545 OZ, na který se omezení § 34 odst. 4 TOPO nevztahuje.²⁷¹

---

²⁶⁹ Tamtéž, s. 111.

²⁷⁰ § 41 písm. j) TZ.

²⁷¹ ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 231–232.

Pokud jde o mladistvé – stejně jako u všech ostatních odklonů, tak samozřejmě i u narovnání se v případě mladistvých uplatní odlišnosti stanovené v rámci ustanovení § 68 ZSVM, a také možnost uložení ochranných opatření. Otázkou zůstává, zda a případně jak moc by uložení těchto opatření mladistvému bylo účinné, jelikož v případě schválení narovnání neexistuje žádná zkušební doba a spolu se schválením narovnání je rozhodnuto i o zastavení trestního stíhání. V případě, že by mladistvý těmto opatřením dobrovolně nevyhověl, nešlo by tomu nijak zabránit a zároveň by toto nevyhovění neuneslo pro mladistvého žádné negativní a výchovné důsledky.

4.6 Narovnání v praxi a judikatuře

V trestním řádu nalezneme dva neodsuzující odklony založené na restorativním principu – narovnání a podmíněné zastavení trestního stíhání (a jejich alternativy ve zkráceném přípravném řízení – odložení věci za současného schválení narovnání, a podmíněné odložení podání návrhu na potrestání).

Narovnání je však i přes četné novelizace stále velmi řídky využívaným institutem, což jednoznačně dokládají statistické záznamy. V roce 2018 bylo schváleno narovnání v přípravném řízení v 63 případech, což je 0,16 % z celkového počtu stíhaných osob v přípravném řízení (oproti roku 2017 se počet využití narovnání sice zvýšil o 12 případů, nicméně zároveň se jedná o počet pod ročním průměrem za posledních osm let, když tento průměr činí 79,25 případů za rok). Ve zkráceném přípravném řízení byla v roce 2018 věc odložena za schválení narovnání v 26 případech (což je o 15 případů více než v roce 2017, nicméně opět se nacházíme pod ročním průměrem, který činí 29,75 případů za rok). Narovnání tak bylo v obou formách přípravného řízení schváleno v 89 případech, což je 0,12 % z celkového počtu trestních stíhání osob vyřízených v obou formách přípravného řízení (oproti roku 2017 je to o 27 případů více, nicméně opět zároveň pod ročním průměrem, který činí 108 případů za rok).²⁷²

---

²⁷² Viz Tabulka č. 1 v rámci Přílohy č. 1 této práce. Zdroj: *Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018*. [online] Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2018/zprava_o_cinnosti_sz_za_rok_2018-textova_cast.pdf, s. 26. [cit. 24. 4. 2019].

Zcela opačnou tendenci pak shledáváme u podmíněného zastavení trestního stíhání, které bylo v roce 2018 v přípravném řízení aplikováno celkem v 3 276 případech, což je 8,58 % z celkového počtu stíhaných osob v přípravném řízení. Jeho alternativa ve zkráceném přípravném řízení, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, bylo aplikováno v roce 2018 ve 2 203 případech, což je 5,73 % z celkového počtu věcí řešených ve zkráceném přípravném řízení.

Srovnání frekvence využívání narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání (včetně jejich alternativ ve zkráceném přípravném řízení), tak vychází jednoznačně a velmi silně ve prospěch podmíněného zastavení trestního stíhání, které je aplikováno v těchto případech 53krát více než narovnání.²⁷³

Obdobné tendence nacházíme i v rámci schvalování narovnání, resp. podmíněného trestního stíhání, v řízení před okresními soudy. V roce 2018 bylo schváleno celkem 45 případů narovnání, kdežto u podmíněného trestního stíhání se jednalo o celkem 1 537 případů. Co se týče samotného narovnání, je jejich celkový počet v roce 2018 nižší oproti průměru za posledních osm let, který činí 58,75 případů. Abychom ale byli objektivní, pokles oproti průměru zaznamenáváme v roce 2018 i u podmíněného zastavení trestního stíhání (1 537 případů, zatímco průměr za posledních 8 let je 1 846,50). Na druhou stranu však čísla za prvních pět měsíců roku 2019 působí optimisticky – u narovnání se jedná o celkem již 23 schválených případů, nicméně naopak je tomu u podmíněného zastavení trestního stíhání, které zatím bylo využito jen v 614 případech.²⁷⁴

---

²⁷³ Viz Tabulka č. 2 v rámci Přílohy č. 1 této práce. Zdroj: *Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018*. [online] Dostupné z: http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2018/zprava_o_cinnosti_sz_za_rok_2018-textova_cast.pdf, s. 26. [cit. 24. 4. 2019].

²⁷⁴ Viz Tabulka č. 3 v rámci Přílohy č. 2 této práce. Zdroje: Zdroj: www.cslav.justice.cz. *Statistika a výkaznictví. Přehledy agend.* [online] Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>. [cit. 24. 4. 2019]; a www.cslav.justice.cz. *Statistika a výkaznictví. Statistické ročenky.* [online] Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>. [cit. 24. 4. 2019].

Na tomto místě si dále ve zkratce připomeneme důležitá soudní rozhodnutí ve vztahu k institutu narovnaní, z nichž některé jsou již v předchozích kapitolách této práce zmíněny.

Začneme rozsudkem Nejvyššího soudu ČR 4 Tz 63/2007,²⁷⁵ který řeší problém přechodu práv poškozeného na jeho právního nástupce. Konstatuje, že zatímco práva na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení pro účely adhezního řízení přechází na právního nástupce poškozeného, pro účely institutu narovnaní se přechod těchto práv neuplatní.

Dalším již zmíněným rozhodnutím je judikát Nejvyššího soudu ČR 5 Tz 41/2014,²⁷⁶ který se zabývá možností aplikace odklonu, respektive podmíněného zastavení trestního stíhání, u právnických osob. Ve vztahu k tomu konstatoval, že tohoto typu odklonu využít lze, a zároveň určil, že za právnickou osobu učiní doznání fyzická osoba, která jednala jejím jménem a která je souběžně stíhána za stejný trestný čin. Dále zde Nejvyšší soud ČR řešil aplikaci § 34 odst. 4 TOPO, na jehož základě nemůže úkony v trestním řízení konat osoba, která je obviněným, poškozeným nebo svědkem v téže věci, a na jehož základě tedy není možné, aby stejná fyzická osoba, která učinila doznání, zároveň mohla s aplikací podmíněného zastavení trestního stíhání vyslovit souhlas. Nejvyšší soud proto dovodil, že v takovém případě souhlas s aplikací odklonu musí vyslovit jiná fyzická osoba, která je také oprávněna konat úkony za obviněnou právnickou osobu a zároveň není souběžně obviněná.

Následujícím již dříve zmíněným soudním rozhodnutím je usnesení Nejvyššího soudu ČR 6 Tdo 992/2014,²⁷⁷ které řešilo náhradu nákladů poškozeného v případě schválení narovnaní. Z rozhodnutí soudu vyplynulo, že k náhradě nákladů po schválení narovnaní nedochází, nicméně mohou být vyčísleny v rámci vytváření podmínek pro schválení narovnaní.

Otázku možnosti schválení narovnaní z dalšího pohledu řešilo rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 11 Tdo 426/2004,²⁷⁸ a to konkrétně otázku, zda je možné schválit narovnaní i v odvolacím řízení v případě, že v řízení před soudem prvního stupně narovnaní schváleno nebylo. Nejvyšší soud ČR se

---

²⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 4 Tz 63/2007.

²⁷⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014.

²⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 992/2014.

²⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 11 Tdo 426/2004.

tehdy usnesl, že na základě tehdejší dikce trestního řádu to nelze. Nicméně, na toto následně reagovala novela trestního řádu, která tuto možnost nově výslovně povolila.²⁷⁹

Dále považujeme za nutné zmínit rozsudek Nejvyššího soudu ČR 4 Tz 156/2003,²⁸⁰ který se zabýval narovnáním ve vztahu k trestnému činu nedovoleného ozbrojování, kde nefiguroval poškozený a kde soud nakonec konstatoval, že podstatou institutu narovnání je řešení konfliktu mezi pachatelem a poškozeným a v případě absence poškozeného trestným činem tak narovnání nelze schválit – a to i přesto, že obviněný splnil ostatní zákonné podmínky pro schválení narovnání. Nejvyšší soud ČR dále konstatoval, že stát nebo obec sice může vystupovat jako poškozený, nicméně se poškozeným nesmí stát na základě svého mocenského postavení (typicky ale např. v případě skutečného vzniku majetkové újmy).

Obdobný případ se stejným výsledkem řešilo i usnesení Nejvyššího soudu ČR 11 Tdo 1202/2008,²⁸¹ a to v rámci trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky, při němž však nevznikla žádná újma, tedy nevznikl ani žádný poškozený, a narovnání tak z obdobných důvodů nemohlo být schváleno.

V rámci možnosti, resp. nemožnosti schválit narovnání, je potřeba ještě zmínit usnesení Nejvyššího soudu ČR 11 Tdo 1029/2014.²⁸² Zde sice existoval poškozený a obviněný splnil i další zákonné podmínky pro schválení narovnání, nicméně závažné následky na zdraví poškozeného způsobené trestným činem ublížení na zdraví za současného spáchání trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky znamenaly tak vysoký stupeň společenské škodlivosti, že narovnání dle názoru Nejvyššího soudu ČR v tomto případě schváleno být nemohlo.

Posledním případem, který v souvislosti s narovnáním zmíníme, je rozsudek Nejvyššího soudu ČR 5 Tz 44/2014,²⁸³ který řešil, zda úkon učiněný v tísní lze považovat za svobodný a dostatečný pro účely schválení narovnání – přičemž došel k závěru, že nikoli. V daném případě obviněný prohlásil, že

---

²⁷⁹ Aktuálně tuto možnost výslovně upravuje § 257 odst. 1 písm. d) TŘ.

²⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003.

²⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008.

²⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 11 Tdo 1029/2014.

²⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 5 Tz 44/2014.

spáchal skutek, pro který je stíhán, a zároveň souhlasil se schválením narovnání, nicméně to vše pouze z obavy ze ztráty svého důležitého postavení v Armádě České republiky, což Nejvyšší soud ČR považoval za rozpor s právem na spravedlivý proces, které vyplývá z čl. 6 odst. 1 a 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

5. Narovnání – komparace a návrhy de lege ferenda

Jak je zjevné z názvu této závěrečné kapitoly, budeme se v jejím rámci věnovat především srovnání institutu narovnání, a to jak s obdobnou úpravou v rámci právního řádu Rakouska, tak i komparaci s častěji využívaným odklonem podmíněného zastavení trestního stíhání.

V rámci této shrnující kapitoly budou zařazeny i úvahy a doporučení *de lege ferenda*, neboť tyto velmi úzce navazují právě na výsledky komparace a rovněž na předcházející text této práce jako celek.

Do úvodu této kapitoly je zařazeno i obecnější shrnutí k aktuálním tendencím v rámci institutu narovnání, a pozornost je věnována již dlouhodobě připravovanému novému znění trestního řádu.

5.1 Aktuální iniciativy a příprava nového trestního řádu

Narovnání je moderním právním institutem, který se v našem právním řádu objevil až v roce 1995, a do současné chvíle prošel celkem šesti dílčími novelizacemi, z nichž poslední byla provedena v roce 2012. I přes veškerou snahu zákonodárců se institut narovnání používá velmi okrajově a zasloužil by si tak další změny, které však pravděpodobně přinese až nový trestní řád, jehož znění je připravováno již od roku 2014.

Odklony mají být podle věcného záměru nového předpisu na základě svých odlišností upraveny v samostatné větě hlavě. Jelikož hlavním účelem narovnání vždy bylo urovnání vzniklého střetu mezi obviněným a poškozeným, nově by mělo být možné schválit narovnání u všech taxativně vyjmenovaných trestných činů, u nichž je naplnění tohoto účelu možné. Zároveň by neměla být možnost schválit narovnání v případech, kdy je poškozeným stát nebo územně samosprávný celek.

Komise pro nový trestní řád dále plánuje rozdělit nyní jeden společný výrok o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání na dva samostatné výroky. Prvním výrokem by tak bylo schválení narovnání, a až po splnění stanovených podmínek by následoval druhý výrok o zastavení trestního stíhání. Obviněnému by tak podle nové úpravy mohly být uloženy další podmínky a závazky, jako například odpracovat určitý počet hodin ve prospěch stanovených institucí, vzdát se řídicího oprávnění atp.

Dále je v rámci odklonů plánováno rozšíření možnosti ukládat přiměřená omezení a povinnosti, tudíž by v budoucnu mělo být možné uložit i v rámci narovnání například povinnost absolvovat probační program, nebo např. povinnost opustit obydlí, kde došlo ke spáchání trestné činnosti.²⁸⁴

Obecně má nový trestní řád usilovat o rychlé a efektivní řízení za současného posílení principu kontradiktornosti a zachování práv obviněného. Výsledkem rekonstrukce by tak měl být rychlý a spravedlivý proces s větším zapojením stran do průběhu řízení, a v rámci principu restorativní justice také rozšíření možnosti využití odklonů.²⁸⁵

Odklony jako takové v současně zveřejněném znění nového trestního řádu nejsou dosud podrobněji upraveny,²⁸⁶ a tedy se o jejich podobě můžeme pouze domnívat z informací z věcného záměru zákona o trestním řízení soudním a z dosavadní zveřejněné úpravy jiných částí trestního řízení.

Z věcného záměru můžeme soudit, že nový trestní řád, a to včetně narovnání, by mohl být tím správným krokem k modernímu kontradiktornímu procesu 21. století. Avšak naopak z již zveřejněného znění některých částí návrhu takový pocit nepřevládá. Odborná veřejnost kritizuje tento současný částečný návrh trestního řádu, který podle ní nerespektuje rámec daný věcným záměrem zákona a v řadě případů jde dokonce i výslovně proti němu.²⁸⁷ Na podkladě toho například Nejvyšší soud ČR začal v roce 2018 pracovat na oponentním návrhu úpravy opravných prostředků.²⁸⁸

---

²⁸⁴ *Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) z roku 2008.* [online] Dostupné z:

<https://www.justice.cz/documents/11715/0/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+T%C5%98+2008.pdf/f5e3f714-d120-4c77-912b-4eeff544775a?version=1.0> [cit. 2.4.2019].

²⁸⁵ *Předkládací zpráva Ministerstva spravedlnosti k věcnému záměru z roku 2008.* [online] Dostupné z:

<https://www.justice.cz/documents/11715/0/v%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+T%C5%99%C3%A1du+-+p%C5%99edkl%C3%A1dac%C3%AD+zpr%C3%A1va.pdf/7078d4b9-3568-4c62-8724-aa6d4f101abf?version=1.0> [cit. 2.4.2019].

²⁸⁶ *Rekonstrukce trestního práva procesního.* [online] Dostupné z: <https://tpp.justice.cz/> [cit. 2.4.2019].

²⁸⁷ *Česká advokátní komora: Pokus o nový trestní řád je návratem do padesátých let.* [online] Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/ceska-advokatni-komora-pokus-o-novy-trestni-rad-je-navratem-do-padesatych-let/> [cit. 2.4.2019].

²⁸⁸ *Na Nejvyšším soudu vzniká oponentní návrh části trestního řádu.* [online] Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/na-nejvyssim-soudu-vznika-oponentni-navrh-casti-trestniho-radu/> [cit. 2.4.2019].

Můžeme tak jenom doufat, že se institut narovnání dočká kvalitní nové úpravy a stane se z něj druh odklonu rovnocenně využívaný vedle podmíněného zastavení trestního stíhání a dalších.

5.2 Srovnání narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání

Zatímco narovnání je více restorativní povahy, podmíněné zastavení trestního stíhání má povahu spíše sankční. Nicméně, jak jsme si již ukázali výše v rámci podkapitoly 4.6, narovnání se aplikuje v pouhých desítkách případů za rok, zatímco podmíněné zastavení trestního stíhání je využíváno oproti narovnání řádově mnohem více. Důvody pro málo časté využívání institutu narovnání můžeme spatřovat ve srovnání s podmíněným zastavením trestního stíhání několik – např. restorativní povaha narovnání, a tedy nutnost mediace, absence zkušební doby u narovnání, nutnost vyčíslení a náhrady nemajetkové újmy poškozeného a povinnost obviněného složit peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti.

V rámci dalších odstavců se na tyto konkrétní odlišnosti podíváme podrobněji.

a) Restorativní povaha narovnání

Jedním z důvodů aplikace odklonů může být vidina zjednodušení a zkrácení trestního řízení, nicméně restorativní princip narovnání tuto premisu nesplňuje. Hlavním prvkem narovnání je mediace mezi obviněným a poškozeným, zaštitována mediátorem Probační a mediační služby, na základě které má dojít k urovnání vzniklého konfliktního vztahu mezi obviněným a poškozeným, a tedy k vytvoření dohody o narovnání a zajištění souhlasu poškozeného s takovým způsobem vyřízení věci. Jak jsme již předcházejících kapitolách dovodili, mediace je časově náročná činnost bez jistého výsledku, nicméně může být užitečná jak pro obviněného, tak i pro poškozeného, a v případě možného snížení recidivy i pro orgány činné v trestním řízení (resp. pro stát).

Podmíněné zastavení trestního stíhání na druhou stranu ke svému schválení mediaci, uzavření dohody a souhlas poškozeného nepotřebuje, což z pohledu rychlosti a jednoduchosti svědčí v jeho prospěch.

Zatímco tedy mediace, respektive v případě neúspěchu alespoň pokus o mediaci, je z pohledu obviněného a poškozeného v případě jejich zájmu spíše přínosem, z pohledu orgánů činných v trestním řízení je z důvodu náročnosti spíše negativem.

b) Absence zkušební doby u narovnání

Zatímco schválením narovnání je trestní stíhání definitivně zastaveno a je znemožněna reakce orgánu činného v trestním řízení na následné chování obviněného, součástí podmíněného zastavení trestního stíhání je zkušební doba, během které se orgány činné v trestním řízení mohou v případě nejistoty přesvědčit o přiměřenosti a vhodnosti tohoto způsobu zakončení trestního stíhání. Navíc lze v rámci zkušební doby uložit obviněnému přiměřená omezení a povinnosti.

Z pohledu orgánů činných v trestním řízení je tedy zkušební doba sloužící k „otestování“ obviněného přínosem, nicméně z pohledu obviněného se jedná oproti definitivnímu zastavení trestního stíhání u narovnání o negativum. Jedinou pozitivní věcí pro obviněného v případě podmíněného zastavení trestního stíhání může být ta, že ohledně náhrady způsobené majetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení může uzavřít dohodu s odkladem plnění až v rámci zkušební doby, a podmíněné zastavení trestního stíhání tak pro něj může být z finančního pohledu přístupnější.

c) Nutnost vyčíslit a nahradit nemajetkovou újmu

Zatímco v případě podmíněného zastavení trestního stíhání je stanovena povinnost obviněného vydat bezdůvodné obohacení a majetkovou újmu (vznikly-li), v rámci schválení narovnání je potřeba nahradit poškozenému navíc i způsobenou nemajetkovou újmu. Její správné vyčíslení nemusí být vždy jednoduché, a zároveň její výše (například u újmy na zdraví) nemusí být v dané chvíli konečná. Jedná se tedy o další možné ztížení pro orgány činné v trestním řízení a zároveň zvýšení okamžitého finančního nároku na obviněného. Způsobenou nemajetkovou újmu sice bude muset obviněný nahradit tak jako tak nejpozději v civilním řízení, nicméně v rámci podmíněného zastavení trestního stíhání na rozdíl od narovnání ji nemusí hradit

ihned (jako podmínku pro schválení odklonu), ale až v budoucnu. Povinná náhrada nemajetkové újmy u narovnání je však výhodou pro poškozeného, který se náhrady této újmy již nebude muset domáhat v civilním řízení.

d) Složení peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti

Podmínka složení peněžité částky na pomoc obětem trestné činnosti se vyskytuje u obou typů odklonů, nicméně zatímco u narovnání je tato podmínka obligatorní, u podmíněného zastavení trestního stíhání je pouze fakultativní. Zatímco tato podmínka v obligatorní verzi může být přínosem pro rozpočet na pomoc obětem trestné činnosti, je obecně brána jako omezující, jelikož se po nutné náhradě újmy jedná o další finanční nárok, který pro méně majetné obviněné může být nepřekonatelnou překážkou.

Jelikož se jak podmíněné zastavení trestního stíhání, tak i narovnání, může aplikovat u stejného okruhu trestných činů, na základě výše uvedeného z pohledu orgánů činných v trestním řízení převažují nevýhody a orgány činné v trestním řízení tak nemají motivaci ani žádnou povinnost řešit danou věc narovnáním (oproti podmíněnému zastavení trestního stíhání). Jak uvádí Ščerba: *„Tento jev je symptomem určité nemoci české trestní justice, kdy důraz na rychlé vyřizování trestních věcí je tak silný, že ten nejdůležitější cíl trestního procesu, tj. nalezení adekvátní trestněprávní reakce na spáchaný čin, je odsunován do pozadí.“*²⁸⁹

Z pohledu obviněného se objevují v rámci narovnání jak přínosy, tak i nevýhody, nicméně v souhrnu je nutno říci, že nevýhody o něco převládají, nicméně záleží také na jeho finanční situaci. Z pohledu poškozeného záleží na tom, zda chce dát obviněnému alespoň šanci urovnat to, co způsobil. V takovém případě převládají pozitiva, zejména ve velmi rychlé náhradě majetkové i nemajetkové újmy a vydání bezdůvodného obohacení

5.3 Komparace s právním řádem Rakouska

S ohledem na blízkost našich právních kultur je v rámci této práce zařazena i následující kapitola, věnovaná rakouské právní úpravě narovnání

---

²⁸⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 435.

(resp. odklonů) a jejímu srovnání s úpravou naší. Tato komparace může být přínosná pro další ujasnění představy čtenáře o pozici odklonů v našem trestním právu, a zároveň jistě přispěje k formulaci možných variant *de lege ferenda*, co se týče právní úpravy narovnání v České republice.

V rakouském trestním právu jsou odklony upraveny v XI. hlavě trestního řádu, tedy v zákoně č. 631/1975, Strafprozessordnung, a to ve formě jednoho základního odklonu – odstoupení od trestního stíhání (Rücktritt von der Verfolgung), který po splnění obecných podmínek nabývá jedné ze čtyř forem, a to: a) odstoupení od trestního stíhání po zaplacení peněžitě částky (Zahlung eines Geldbetrages; § 200 rakouského trestního řádu), b) odstoupení od trestního stíhání po vykonání obecně prospěšných prací (Gemeinnützige Leistungen, § 201 rakouského trestního řádu), c) odstoupení od trestního stíhání po skončení zkušební doby (Probezeit; § 203 rakouského trestního řádu) a d) odstoupení od trestního stíhání na základě narovnání (Tatausgleich, § 204 rakouského trestního řádu).²⁹⁰

Rakouský trestní řád zná ještě dvě další varianty odstoupení od trestního stíhání – odstoupení od trestního stíhání na základě spolupráce se státním zástupcem (Zusammenarbeit mit der Staatsanwaltschaft) a odstoupení od trestního stíhání na základě spolupráce se státním zástupcem v souvislosti s porušením kartelového práva (Zusammenarbeit mit der Staatsanwaltschaft im Zusammenhang mit einer kartellrechtlichen Zuwiderhandlung). Nicméně, tyto dvě varianty v sobě neobsahují prvky restorativní justice, ale slouží především pro účely možnosti lepšího postihování organizovaného zločinu.²⁹¹ V tomto případě tedy zvolíme tentýž přístup, jako u odsuzujících odklonů v českém trestním řádu, a v dalším textu se těmito dvěma variantám odstoupení od trestního stíhání již více věnovat nebudeme. Jejich účinnost je navíc časově striktně omezena (do 31. prosince 2021) a možnost jejího prodloužení je předpokládána pouze v případě, že se tyto druhy odstoupení od trestního stíhání osvědčí.²⁹²

V České republice existují protějšky ke třem ze čtyř výše uvedených typů odklonů. Zatímco rakouská úprava pokrývá všechny alternativní sankční

---

²⁹⁰ TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 258.

²⁹¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 147.

²⁹² ²⁹² TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 264.

prvky – peněžitou částku, zkušební dobu, obecně prospěšné práce a narovnání, a to u každého typu odstoupení od trestního stíhání jednotlivě zvlášť, v české právní úpravě obsahují výše uvedené prvky (kromě obecně prospěšných prací) dva typy odklonů – a sice podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání. Podmíněné zastavení trestního stíhání navíc obsahuje jako jednu z podmínek i zavázání se obviněného ke zdržení se určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu.

Stejně jako v České republice, i v Rakousku rozhoduje o schválení odklonu v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem soud. Pro uplatnění jakékoliv z výše uvedených čtyř variant odstoupení od trestního stíhání musí být nejdříve splněny obecné podmínky pro jejich uplatnění stanovené v § 198 a 199 rakouského trestního řádu. Těmito podmínkami jsou: 1) dostatečné zjištění skutkového stavu, 2) nesplnění podmínek pro zastavení trestního stíhání, 3) dostatečná intenzita individuální a generální prevence, 4) nepříslušnost Zemského soudu s přísedícím či porotního soudu, 5) dostatečná intenzita závažnosti viny obviněného na základě § 32 rakouského trestního zákona (Strafgesetzbuch) a zároveň 6) nesmí být následkem činu obviněného smrt.²⁹³

První obecnou podmínkou je tedy zjištění takového skutkového stavu, které by v případě předložení obžaloby stačilo k vyslovení viny a následnému odsouzení obviněného, a to s pravděpodobností vyšší intenzity. Rakouský trestní řád zároveň nevyžaduje výslovné doznání obviněného, nicméně by obviněný měl být připraven nést svoji odpovědnost za spáchaný čin, jejíž součástí by ve většině případů mělo být i doznání. Následující podmínkou je možnost schválit odstoupení od trestního stíhání v libovolné formě až poté, co nebyly splněny podmínky pro zastavení trestního stíhání, tedy obdobně jako je tomu v České republice. Třetí obecnou podmínkou je dostatečná míra individuální a generální prevence tohoto odklonu. Odstoupení od trestního stíhání tedy musí dostatečně zabránit obviněnému v páčání další trestné činnosti a zároveň musí působit preventivně proti páčání trestné činnosti ostatními členy společnosti. Zatímco obdobu individuální prevence v české úpravě odklonů máme, generální prevenci nikoliv (i když i k ní by měly orgány

---

²⁹³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 148-149.

činné v trestním řízení při ukládání odklonu přihlížet). Další podmínkou je pak vyloučení možnosti schválení odklonů u určitého typu soudů – a sice u Zemského soudu s přísedícím či u porotního soudu, což v základu omezuje možnost schválení odklonu pouze u trestných činů, u nichž je možné uložit trest odnětí svobody nepřevyšující pět let (což je opět velmi podobné české právní úpravě odklonů). Intenzita viny obviněného se v Rakousku obecně užívá k určení výměry trestu, a tak předposlední podmínkou je, že stupeň viny obviněného nesmí být závažný. Rakouská teorie totiž stále rozlišuje na základě již zrušeného ustanovení rakouského trestního zákona tři stupně viny – nepatrná, střední a závažná vina, a odstoupení od trestního stíhání může být schváleno pouze v případě, kdy vina je vyšší než nepatrná, ale zároveň nedosahuje závažné viny. Jedná se tedy o obdobnou podmínku jako je povaha a závažnost daného činu v České republice. Poslední (šestou) podmínkou je, že činem obviněného nesmí být způsobena smrt.²⁹⁴

Odlišností od české úpravy tak v rámci rakouské zůstává zejména právní nárok obviněného na odstoupení od trestního stíhání, byly-li splněny zákonem stanovené podmínky, z čehož vyplývá i možnost obviněného podat opravný prostředek proti zamítnutí odstoupení od trestního stíhání. Dále také slabší postavení poškozeného, kdy náhrada škody, pokud je to podloženo závažnými důvody, není kromě alternativy odstoupení od trestního stíhání na základě narovnání obligatorní podmínkou pro schválení odklonu. Poškozený navíc nemá možnost podat stížnost proti odstoupení od trestního stíhání. Tyto dvě podmínky tak oproti úpravě v České republice oslabují postavení poškozeného při schvalování odklonu.²⁹⁵

Rakouská právní úprava tak v případě odklonů obsahuje oproti české úpravě větší diferenciaci, protože každý druh odstoupení od trestního stíhání v sobě obsahuje pouze jeden sankční prvek a zároveň může být v rámci jedné trestní věci využit pouze jeden typ odstoupení od trestního stíhání. Rakouská právní úprava zároveň proti české úpravě odklonů obsahuje slabší úpravu postavení poškozeného.

---

²⁹⁴ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 149-154.

²⁹⁵ TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 259-260.

Alternativou českého narovnání je v Rakousku tedy odstoupení od trestního stíhání na základě narovnání. V tomto případě musí existovat konkrétní osoba poškozeného, které byla způsobena škoda, a v rámci mediace zajištěné mediátorem by měly obě dvě strany dojít k dohodě o narovnání, kdy obviněný se postaví odpovědnosti za spáchaný čin a důvodům jeho spáchání, a poškozený zároveň vyjádří svůj postoj a (v ideálním případě) obviněnému „odpustí“. Výsledkem dohody o narovnání je samozřejmě i náhrada způsobené škody, nicméně ne vždy se musí jednat o náhradu v penězích. Dle možností obviněného a postoje poškozeného si obviněný může škodu například i odpracovat, což i pro nemajetného obviněného rozšiřuje možnosti, jak dosáhnout schválení odklonu.²⁹⁶

Dále pak v rakouské úpravě alternativy k narovnání není potřeba složit peněžitou částku na pomoc obětem trestné činnosti (jako je tomu v České republice), což opět rozšiřuje možnosti nemajetných obviněných, a zároveň v určitých případech není vyžadován ani souhlas poškozeného, a to v případech, kdy poškozený odmítá dát souhlas, nicméně pro to nemá zjevný důvod (může to být např. z pomsty), což ještě více oslabuje pozici poškozeného.

Otázkou však zůstává, zda by principiálně vůbec mělo být možné schválit narovnání (tedy *de facto* dohodu o uzavření trestního případu), pokud jedna ze stran narovnat vztah nechce, ať už z jakéhokoliv důvodu.²⁹⁷ Navíc, pokud je zde možnost užít jiného typu odstoupení od trestního stíhání.

5.4 Úvahy a návrhy *de lege ferenda*

Jak vyplynulo z kontextu této práce (a to především podkapitoly 5.2, věnující se srovnání institutů podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání), odklonu ve formě narovnání se i přes řadu novelizací využívá velmi zřídka. Nabízí se proto otázka, zda by nebylo na místě uvažovat o vypuštění tohoto institutu z právní úpravy – nicméně přese všechny relevantní argumenty se stále jedná o typického reprezentanta principů restorativní justice,

---

²⁹⁶ TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 264.

²⁹⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 163-166.

a v moderním trestním právu tak jednoznačně má své čestné místo. Tato varianta řešení tak v kontextu této práce neobstojí.

Proto se nyní, ve světle výhod a nevýhod narovnání (jak jsou podrobně popsány výše v podkapitole 5.2), pojdme podívat na eventuálně možné úpravy a změny právního řádu, o nichž by mohlo být uvažováno, a to, aniž by institut narovnání ztratil svůj charakter a účel.

Pokud jde o prvek mediace, oboustrannost dohody a souhlasu obou stran trestní věci s využitím odklonu – tyto je třeba dle názoru autora v jakékoli podobě zachovat, protože jinak by mohl být institut narovnání rovnou z trestního řádu odstraněn. Dále se pak nabízí možnost zavedení zkušební doby i pro případ využití narovnání (jak s tím *de facto* počítá i aktuální rekodifikační iniciativa trestního řádu ve vztahu k možné variantě oddělení výroků o schválení narovnání a o zastavení trestního stíhání).²⁹⁸ Z pohledu možnosti uložit obviněnému i další opatření, které by během zkušební doby musel splnit či dodržet, se to zdá jako přínosné – nicméně jejím zavedením by se již téměř setřel rozdíl mezi narovnáním a podmíněným zastavením trestního stíhání, narovnání by ztratilo svůj charakter a účel a z narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání by se tak v podstatě staly dva podtypy jednoho a téhož odklonu. Dalším faktorem, který komplikuje využívání narovnání, je potřeba náhrady i jiné než majetkové újmy. Vyčíslení nemajetkové újmy je složité a často i časově náročné, nicméně s ohledem na to, že účelem narovnání je postavit se tomu, co obviněný způsobil, a to v plném rozsahu, není možné na její náhradu v rámci narovnání rezignovat. K jinému závěru však můžeme dojít u povinnosti složení peněžité částky na pomoc obětem trestných činů. S ohledem na přiblížení možnosti narovnání i méně majetným obviněným²⁹⁹ se jeví jako přijatelné, aby od této podmínky bylo upuštěno.³⁰⁰

Jak je vidět, z prvků, které by připadaly v úvahu, by legitimně bylo možné uvažovat o vypuštění pouze poslední z podmínek (složení peněžité částky obviněným). Toto „přeprogramování“ institutu narovnání cestou omezení jeho podmínek tedy zjevně není ideální cestou.

---

²⁹⁸ K výhradám k tomuto oddělení výroků rozhodnutí o schválení narovnání viz TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 306.

²⁹⁹ K problému nemajetností obviněných obdobně viz TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 240.

³⁰⁰ K tomu viz ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 103 a 445.

De facto stejně by bylo nutné uvažovat nad možností větší diferenciací okruhů trestných činů, co se týče možnosti využití narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání. Jednou z výchozích myšlenek zde totiž bylo zavedení narovnání jako výlučné možnosti odklonu pro vyjmenované méně závažné přečiny (zejména z okruhu majetkové a hospodářské trestné činnosti).³⁰¹ Nicméně, následuje úvaha týkající se například toho, kdy v rámci takového „lehčího“ případu bude figurovat větší počet obviněných, z nichž se řada ani do trestního řízení nezapojí a získání souhlasu s narovnáním od všech z nich se stane nemožným – nicméně jinak by se jednalo o přečin, u něhož by využití odklonu dávalo velký smysl. Takovým opatřením by se sice docílilo toho, že by o narovnání bylo reálně a vážně usilováno, nicméně zamezilo by se (v případě neúspěchu takového snažení) možnosti využít jiného typu odklonu, a vyřešit tak věc bez nutnosti rozhodnutí soudu o vině a trestu.

Ani tato cesta se tak neukazuje jako vhodná. V návaznosti na ni však přichází v úvahu určitá její modifikace, a sice učinit z pokusu o narovnání povinný stupeň v případě možnosti využití odklonů, a teprve v případě, že se nepodaří (což by muselo být řádně odůvodněno),³⁰² by mohla nastoupit jiná forma odklonu. Tato podoba procesu by jistě byla nejvíce v souladu s principy restorativní justice, nicméně druhý důležitý prvek odklonů – zrychlení soudního řízení – by se tím naopak velmi eliminoval, ne-li vyloučil. Jedná se tak o úvahu zajímavou spíše teoreticky, nicméně je třeba uznat, že její zavedení je z praktického hlediska téměř nepřijatelné.

V návaznosti na roli probační a mediační služby v rámci odklonů se nabízí odkaz na mediaci v rámci soukromoprávních sporů. Ta v posledních letech zažívá velký rozkvět a slaví nemalé úspěchy, přičemž je nutno brát v úvahu i to, jak k tomuto stavu přispělo zavedení možnosti soudu setkání s mediátorem nařídit, a zároveň povinnost soudu se dle § 99 odst. 1 o.s.ř.³⁰³ aktivně pokusit o smír mezi účastníky (a to navíc za současného uložení široké poučovací povinnosti i co se týče právního názoru soudu na věc, judikaturu,

---

³⁰¹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 445.

³⁰² K tomu obdobně např. ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 196; a rovněž TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 276 a 297.

³⁰³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

upozornění na možnosti alternativního vyřešení věci atd.).³⁰⁴ Větší vázanost trestních soudů a především státních zástupců povinností pokusit se o narovnání³⁰⁵ a využít k tomu aktivněji kapacit mediační služby, se tak jeví jako krok, který by snad mohl vést správným směrem. Znamenalo by to sice markantní navýšení objemu práce mediační služby,³⁰⁶ nicméně, s ohledem na účel narovnání a principy restorativní justice by se jednalo o úpravu více než žádanou. V případné kombinaci s vypuštěním povinnosti složení peněžité částky na pomoc obětem (resp. ponechání této možnosti jako fakultativní), by se dle názoru autora mohlo podařit posílit frekvenci využívání narovnání, a tím i více naplňovat principy restorativní justice a moderního trestního práva vůbec.

Ani zde však nelze opomenout časové hledisko, neboť i tímto řešením by pravděpodobně došlo k určitému prodlužování trestního řízení – nicméně to vše je jen otázkou toho, co je a co má být do budoucna cílem našeho systému trestního práva.

---

³⁰⁴ Obdobně viz ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 194–195; rovněž TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 284.

³⁰⁵ K určité liknavosti orgánů činných v trestním řízení v rámci poučovací povinnosti a nedostatečnému povědomí účastníků o možnostech odklonů viz TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 240.

³⁰⁶ K nedostatečné personální obsazenosti Probační a mediační služby, která může být jedním z důvodů nízké míry využívání institutu narovnání – viz ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 434; dále TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018, s. 285.

Závěr

V rámci úvodu této práce byly vymezeny její dílčí cíle, jejichž naplnění jsme sledovali v rámci zpracování jednotlivých kapitol.

Jedním z cílů autora byla snaha o zařazení institutu narovnání do systému trestního práva, o pojmenování jeho role v tomto systému a zároveň i zmapování vývoje, který vedl k tomuto současnému charakteru a současné pozici narovnání v trestním řízení.

V rámci sledování tohoto cíle byly zpracovány především úvodní kapitoly 1. a 2., věnující se jednak historickému exkurzu do systému trestání obecně, systému alternativních opatření a základním principům, na nichž stojí, a které je ovlivňují. Narovnání je ve své nejobecnější rovině součástí systému alternativních opatření, za které můžeme v obecném pojetí aktuálně považovat všechny alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Systém takových opatření byl do právního řádu zaváděn postupně s vývojem lidské společnosti, kdy začalo být důležité trestnou činností nejen trestat, ale i jí předcházet a snažit se napravovat škodlivé důsledky, které již spáchaný skutek přinesl. Důraz tak začal být kladen i na poučení pachatele, jeho „výchovu“ k vedení řádného života v budoucnu, a na reparaci újmy vzniklé poškozenému.

V rámci skupiny těchto alternativních opatření pak je narovnání součástí alternativ v rámci trestního práva, a to konkrétně alternativ k potrestání – tzv. odklonů, za něž je možné považovat vlastně jakékoliv odlišení vedení trestního řízení od jeho standardního průběhu. Zároveň je pro odklon charakteristická právě ta skutečnost, že trestní řízení nedospěje do svého standardního konce, na němž dochází k pravomocnému rozhodnutí o vině a trestu, ale bude ukončeno dříve. V rámci této práce byl, co se týče odklonů, zvolen restriktivnější způsob přístupu k nim, a jako odklony byly v jejím rámci pojmenovány pouze a) podmíněné zastavení trestního stíhání, b) jeho alternativa ve zkráceném přípravném řízení, tedy podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, dále pak c) narovnání a d) odstoupení od trestního stíhání v řízení proti mladistvým. Tento přístup byl zvolen v návaznosti na jeden ze základních prvků, který je z pohledu autora klíčový pro hodnocení

konkrétního postupu jakožto odklonu – a tím je směřování k naplnění principů tzv. restorativní justice. Uvedené čtyři typy odklonů tuto tzv. restorativní povahu mají (oproti řadě institutů považovaných za odklony v širším smyslu slova).

Při zařazení institutu narovnání do systému trestního práva nebyli opomenuti ani mladiství a právnické osoby, a to s ohledem na některé dílčí odchylky, které právní úprava předvídá v rámci řešení jejich trestné činnosti.

Značná pozornost je v rámci práce věnována již zmíněným principům restorativní justice. Ty se potom jako červená nit prolínají všemi dalšími částmi práce a působí vždy jako jeden ze základních korektivů. Restorativní justice vidí ve spáchání trestného činu konflikt mezi pachatelem a poškozeným, kdy zájem na dosažení spravedlnosti přiměřeným potrestáním pachatele zde ustupuje zájmu poškozeného na nahrazení újmy a urovnání vzniklého konfliktu. Principy restorativního přístupu k justici a alternativní opatření spolu tedy úzce souvisí, protože nahrazení újmy a urovnání vzniklého konfliktního vztahu se z prostředí věznic špatně uskutečňuje.

Jako navazující dílčí cíl této práce byla označena analýza přínosu institutu narovnání, jeho využívání v praxi, a zároveň identifikace možných nedostatků právní úpravy. Naplnění tohoto dílčího cíle sledoval autor v rámci zpracování kapitol věnujících se podrobně institutu narovnání (kapitola 3. a 4.), a především pak podkapitoly 4.6, věnované frekvenci využívání narovnání v praxi a postavení narovnání v rámci judikatury vyšších soudů České republiky. Z hlediska naplnění tohoto dílčího cíle však je nejpodstatnějším obsah kapitoly 5., věnované komparaci narovnání s nejvyužívanějším typem odklonu (podmíněným zastavením trestního stíhání), komparaci české právní úpravy narovnání s právní úpravou rakouskou, a především pak shrnutím současných zákonodárných iniciativ v oblasti odklonů a úvahám a návrhům *de lege ferenda*. V rámci této kapitoly se podařilo identifikovat řadu překážek, které brání častějšímu využívání institutu narovnání, z nichž jako nejvíce problematická vyplynula pravděpodobně časová náročnost procesu vedoucího k narovnání, když navíc celá procedura nemá až do svého završení v podobě dohody jistý výsledek. Zároveň byla zvažována řada možností, jak by bylo možné právní úpravu modifikovat, aby se však neztratila hlavní složka povahy narovnání – a to složka restorativní.

Naplnění tohoto dílčího cíle pak úzce navazuje na cíl další, úzce související s motivací autora, která dala podnět k sepsání této práce – a sice i identifikace důvodů, proč odklon ve formě narovnání je v trestním řízení využíván pouze velmi omezeně, a mimo jiné i zamyšlení nad možnostmi právní úpravy, které by do budoucna mohly frekvenci využívání narovnání v trestním řízení zvýšit. Řada návrhů, úvah a závěrů směřujících k naplnění tohoto cíle je obsažena právě v rámci závěru kapitoly 4. a v kapitole 5.

S ohledem na výše uvedené a na kontext celé práce je tak možné konstatovat, že se výše vytčené cíle této práce podařilo naplnit.

Pokud jde o odpovědi na otázky vznesené v úvodu této práce – a sice zda narovnání je dostatečně vhodným nástrojem pro naplňování principů restorativní justice a zda se jeho prostřednictvím daří napravovat trestným činem zasažené vztahy obviněného a poškozeného – je možné si na ně v tuto chvíli odpovědět následovně. Narovnání je ve svém principu jednoznačně vhodným nástrojem k naplňování principů restorativní justice, nicméně v jeho aktuální podobě (i ve vztahu k celkovému fungování a nastavení systému trestního práva a trestního soudnictví) není možné jej považovat za zvlášť šťastně sestavený nástroj. Složitost a časová náročnost procesu mediace, nutnost součinnosti a souhlasu poškozeného, složité vyčíslování nemajetkové újmy a povinnost obviněného uhradit stanovenou částku na pomoc obětem trestných činů – to vše v kombinaci s přetíženým trestním systémem v naší zemi vede bohužel k tomu, že narovnání je sice teoreticky nejvhodnějším typem odklonu, nicméně tento jeho potenciál prozatím zůstává neobjeven.

S ohledem na všechna pro a proti se tak objektivně nelze divit spíše negativnímu postoji orgánů činných v trestním řízení či postoji účastníků ve vztahu k možnosti využití institutu narovnání. Možnosti změny právní úpravy zde však jsou a doufejme, že je pouze otázkou času, kdy se podaří z narovnání učinit to, co být má – tedy primární a všemi preferovanou možnost vyřešení „lehčích“ trestních věcí.

Doufejme, že následující a již v rámci práce citovaný úryvek se jednoho dne stane překonaným: „*Tento jev je symptomem určité nemoci české trestní justice, kdy důraz na rychlé vyřizování trestních věcí je tak silný, že ten nejdůležitější cíl trestního procesu, tj. nalezení adekvátní trestněprávní reakce*

*na spáchaný čin, je odsunován do pozadí.*³⁰⁷ Tato cesta však pravděpodobně nebude krátká a podle všeho se neobejde bez současných komplexnějších legislativních změn.

---

³⁰⁷ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 435.

Seznam použitých zkratk

o.s.ř.	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
TOPO	zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim
TŘ	zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
TZ	zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
zákon o PMS	zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě
ZRT	zákon č. 269/1994Sb., o Rejstříku trestů
ZSVM	zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)
LZPS	Listina základních práv a svobod

Seznam použitých zdrojů

1. Monografie a časopisecká literatura

FENYK, Jaroslav, CÍSAŘOVÁ, Dagmar, GŘIVNA, Tomáš a kol. *Trestní právo procesní*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015.

FENYK, Jaroslav. *Postavení státního zástupce v trestním řízení po novele trestního řádu*. Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, s. 45-46.

GRAFL, Christian. *Diversion in Austria: Empirical Data*. In: *European Journal of Crime, Criminal Law & Criminal Justice*. January 2001, Vol. 9/4.

JELÍNEK, J. a kolektiv. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: Leges, 2018.

KUCHTA, Josef, VÁLKOVÁ, Helena a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005.

LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis CZ, 2007. Knihovnička LexisNexis.

LIEBMANN, Marian. *Restorative Justice: How it works*. London: Jessica Kingsley Publishers, 2007,

LICHNOVSKÝ, František. *Účel využívání odklonů v trestním řízení při postihu trestné činnosti*. S. 2. Zpřístupněno z Aspi.

MALINA, Jaroslav a kol. *Antropologický slovník (s přihlédnutím k dějinám literatury a umění) aneb co by mohl o člověku vědět každý člověk*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2009, s. 2603, [online]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/1431/UAntrBiol/el/antropos/pdf/antropologicky_slovník.pdf [cit. 15. 1. 2019].

MONTESQUIEU, Charles. *O duchu zákonů*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. Knihovna společenských věd.

- SCHELLE, Karel a kol. *Právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007.
- SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY František, ŠÁMAL Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000.
- SOTOLÁŘ, Alexander. *Odstoupení od trestního stíhání jako specifická forma alternativního řešení trestních věcí mladistvých*. *Trestněprávní revue*, 2004, č. 6, s. 178.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vydání. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2016.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
- ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena, SOTOLÁŘ, Alexander, HRUŠÁKOVÁ, Milana, ŠÁMALOVÁ, Milada. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011.
- ŠČERBA, Filip, COUFALOVÁ, Bronislava. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016.
- ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014.
- TIBITANZLOVÁ, Alena.: *Odklony v trestním řízení*. Praha: Leges, 2018.
- UHLÍK, Jan. *Historie věznění a vězeňství v Čechách: osudy význačných vězněných osobností prožité ve významných dobách zemí českých viděné se zřetelem k vývoji českého vězeňství*. Stráž pod Ralskem: Institut vzdělávání Vězeňské služby ČR, 2006.
- ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha: Sdružení pro probaci a mediaci v justici, 2003.
- ZERNOVA, Margarita. *Restorative Justice: Ideals and Realities*. In: *International and Comparative Criminal Justice*. Aldershot, Hants, England: Routledge, 2007.

ZŮBEK, Jan. *Odklony v trestním řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019.

ŽATECKÁ, Eva. *Postavení a úkoly Probační a mediační služby*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing, 2007.

2. Právní předpisy

Listina základních práv a svobod

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

Ústava České republiky

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Zákon č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících

Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 5/2013 Sb., o obětech trestných činů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)

Zákon č. 269/1994 Sb., o Rejstříku trestů

3. Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. 5 Tz 44/2014.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 11. 2003, sp. zn. 4 Tz 156/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 8. 2007, sp. zn. 4 TZ 63/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 5 Tz 41/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 6 Tdo 992/2014.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 4. 2004, sp. zn. 11 Tdo 426/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. 11 Tdo 1202/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 8. 2014, sp. zn. 11 Tdo 1029/2014.

4. Ostatní zdroje

Bible: písmo svaté Starého a Nového zákona. Praha: Česká biblická společnost, 1985.

Česká advokátní komora: *Pokus o nový trestní řád je návratem do padesátých let.* [online] Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/ceska-advokatni-komora-pokus-o-novy-trestni-rad-je-navratem-do-padesatych-let/> [cit. 2. 4. 2019].

Důvodová zpráva k zákonu č. 152/1995 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 181/2011 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 209/1997 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 257/2000 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 265/2001 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 283/2004 Sb.

Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2009 Sb.

Na Nejvyšším soudu vzniká oponentní návrh části trestního řádu. [online]

Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2018/01/na-nejvyssim-soudu-vznika-oponentni-navrh-casti-trestniho-radu/> [cit. 2. 4. 2019].

Předkládací zpráva Ministerstva spravedlnosti k věcnému záměru z roku 2008.

[online] Dostupné z:

<https://www.justice.cz/documents/11715/0/v%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+tr++%C5%99%C3%A1du+-+p%C5%99edkl%C3%A1dac%C3%AD+zpr%C3%A1va.pdf/7078d4b9-3568-4c62-8724-aa6d4f101abf?version=1.0> [cit. 2. 4. 2019].

Rekodifikace trestního práva procesního. [online] Dostupné z:

<https://tpp.justice.cz/> [cit. 2. 4. 2019].

Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) z roku 2008.

[online] Dostupné z:

<https://www.justice.cz/documents/11715/0/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+T%C5%98+2008.pdf/f5e3f714-d120-4c77-912b-4eeff544775a?version=1.0> [cit. 2. 4. 2019].

www.cslav.justice.cz. *Statistika a výkaznictví. Přehledy agend.* [online]

Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>. [cit. 24. 4. 2019].

www.cslav.justice.cz. *Statistika a výkaznictví. Statistické ročenky.* [online]

Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>. [cit. 24. 4. 2019].

Zpráva o činnosti státního zastupitelství za rok 2018. [online] Dostupné z:

http://www.nsz.cz/images/stories/PDF/Zpravy_o_cinnosti/2018/zprava_o_cinnosti_sz_za_rok_2018-textova_cast.pdf, s. 26. [cit. 24. 4. 2019].

Seznam příloh

- Příloha č. 1** Tabulka č. 1 – Statistika schválení narovnání v přípravném řízení a odložení věci za schválení narovnání ve zkráceném přípravném řízení 2011–2018
- Tabulka č. 2 – Statistika schválení podmíněného zastavení trestního stíhání v přípravném řízení a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání ve zkráceném přípravném řízení 2011–2018
- Příloha č. 2** Tabulka č. 3 – Statistika vyřízení trestních věcí narovnáním ve srovnání s podmíněným zastavením trestního stíhání okresními soudy ČR

považovat za vyhovující. Možnosti modifikace právní úpravy a zlepšení tohoto stavu jsou však otevřené.

Klíčová slova: narovnání – odklon – restorativní justice

however the present form of the settlement is not satisfactory. Opportunities to alter current form of settlement is open.

Key words – settlement – diversion – restorative justice